

Lov om ændring af lov om ophavsret (Gennemførelse af Marrakeshdirektivet m.v.)

§ 1

I lov om ophavsret, jf. lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014, som ændret ved lov nr. 321 af 5. april 2016, foretages følgende ændringer:

1. I *fodnoten* til lovens titel ændres ”og dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014, EU-Tidende 2014, nr. L 84, side 72.” til: ”dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014, EU-Tidende 2014, nr. L 84, side 72, og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2017/1564/EU af 13. september 2017, EU-tidende 2017, nr. L 242, side 6.”
2. *Overskriften* for § 17 ændres fra ”Syns- og hørehandicappede” til: ” Personer med syns-, læse- og hørehandicap m.v.”
3. I § 17, stk. 1, 1. pkt., udgår ”blinde, svagtseende,” og ”personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst”, og efter ”talelidende” indsættes: ”i det omfang, at §§ 17 a-17 d ikke finder anvendelse”.

4. § 17, stk. 3, ophæves.

Stk. 4 bliver herefter til stk. 3.

5. I § 17, stk. 4, der bliver stk. 3, indsættes som 3. pkt.:

”1. og 2. pkt. finder ikke anvendelse på de områder, der er omfattet af §§ 17 a-17 d.”

6. Efter § 17 indsættes:

”17 a. I §§ 17 a-17 d forstås ved ”værk” offentliggjorte værker i form af bøger, tidsskrifter, aviser, blade eller anden type skriftligt materiale, notation samt tilhørende illustrationer på ethvert medie.

Stk. 2. I §§ 17 a-17 d forstås ved en ”person med syns- eller læsehandicap” en person, der uanset eventuelle andre handicap:

- a) er blind;
- b) har en synsnedsættelse, som ikke kan afhjælpes, så vedkommende får en synsfunktion, der tilnærmelsesvis svarer til synet hos en person uden en sådan funktionsnedsættelse, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden en sådan funktionsnedsættelse;
- c) har et perceptions- eller læsehandicap, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden et sådant handicap; eller
- d) på anden måde grundet et fysisk handicap er ude af stand til at holde eller håndtere en bog eller fokusere eller bevæge øjnene i et omfang, der normalt muliggør læsning.

Stk. 3. I §§ 17 a–17 d forstås ved et ”tilgængeligt format” værker, jf. stk. 1, der præsenteres på en alternativ måde eller alternativ form, der giver en person med syns- eller læsehandicap ligeså let og behagelig adgang til værket, som en person uden funktionsnedsettelse eller handicap.

Stk. 4. I §§ 17 a–17 d forstås ved en ”bemyndiget enhed” en enhed, der er godkendt eller anerkendt i en medlemsstat inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) til at forestå uddannelse, undervisning, tilpasset læsning eller adgang til information for personer med syns- eller læsehandicap på ikke-kommerciel basis. Det omfatter også offentlige institutioner eller nonprofitorganisationer, der leverer de samme ydelser til personer med syns- eller læsehandicap som en af deres primære aktiviteter, institutionelle forpligtelser eller som en del af deres almennyttige opgaver.

§ 17 b. En person med syns- eller læsehandicap eller en person, der handler på dennes vegne, må fremstille et tilgængeligt format. De tilgængelige formater må kun bruges af personen med syns- eller læsehandicap.

Stk. 2. En bemyndiget enhed må fremstille et tilgængeligt format samt overføre et tilgængeligt format, stille det til rådighed, sprede det eller udlåne det til en person med syns- og læsehandicap eller en anden bemyndiget enhed inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). De handlinger, der er nævnt i 1. pkt., må kun ske på ikke-kommerciel basis til brug for personer med syns- eller læsehandicap.

Stk. 3. En person med syns- eller læsehandicap eller en bemyndiget enhed må tilegne sig eller få adgang til et tilgængeligt format, der overføres, stilles til rådighed, spredes eller udlånes af en bemyndiget enhed, der er etableret inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Stk. 4. Stk. 1-3 kan ikke tilsidesættes ved aftale.

§ 17 c. Når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, anvender § 17 b, stk. 2, har ophavsmanden krav på kompensation, jf. dog stk. 2. 1. pkt. finder ikke anvendelse, hvis skaden for en ophavsmand er minimal.

Stk. 2. Der skal ikke betales kompensation, når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, fremstiller tilgængelige formater i punktskrift eller andre formater, der normalt kun anvendes af personer med syns- eller læsehandicap, eller når sådanne tilgængelige formater overføres, stilles til rådighed, spredes eller udlånes, jf. § 17 b, stk. 2.

Stk. 3. Kan der ikke opnås enighed om kompensationen, jf. stk. 1, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Stk. 4. Stk. 1-3 finder tilsvarende anvendelse, når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, foretager handlinger i medfør af artikel 3 i Europa-Parlamentets og Rådets Forordning 2017/1563/EU af 13. september 2017 om grænseoverskridende udveksling mellem Unionen og tredjelande af visse værker og andre frembringelser, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap.

§ 17 d. En bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, og som overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater til personer med syns- eller læsehandicap eller bemyndigede enheder i andre lande inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), eller som importerer tilgængelige formater fra en bemyndiget enhed, der er etableret i disse lande, skal indføre en praksis for at sikre, at den:

- 1) kun spreder, overfører tilgængelige formater til og stiller tilgængelige formater til rådighed for personer med syns- eller læsehandicap eller andre bemyndigede enheder;*

- 2) tager passende skridt for at modvirke, at tilgængelige formater bliver fremstillet, spredt, overført eller stillet til rådighed på uautoriseret vis;
- 3) udviser den fornødne omhu ved og fører registre over sin behandling af værker deraf; og
- 4) på sit websted, hvis dette er passende, eller gennem andre online- eller offline-kanaler offentliggør og opdaterer oplysninger om, hvordan den overholder forpligtelserne i nr. 1)-3).

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte bemyndigede enheder skal efter anmodning give personer med syns- eller læsehåndicap, andre bemyndigede enheder eller ophavsmænd en liste over de tilgængelige formater, som den har til rådighed, samt navn og kontaktoplysninger på de bemyndigede enheder, den har samarbejdet med i forbindelse med udvekslingen af tilgængelige formater. Hvis den i 1. pkt. nævnte information gives til en person med syns- eller læsehåndicap, skal den gives i et format, der kan tilgås af personen med syns- eller læsehåndicap.

7. I § 47, stk. 2, ændres ”§ 17, stk. 3” til: § 17 c, stk. 3”.
8. I § 48, stk. 2 og 3, ændres ”§ 17, stk. 4” til: § 17, stk. 3”.
9. I § 49, stk. 1, ændres ”§ 17, stk. 3,” til: ”17 c, stk. 1”.
10. I § 50, stk. 1, ændres ”§ 17, stk. 4” til: ”§ 17, stk. 3”.
11. I § 52, stk. 1, ændres ”§ 17, stk. 4” til: ”§ 17, stk. 3”.
12. I § 65, stk. 6, ændres ”§ 17, stk. 1, 2 og 4” til: ”§§ 17-17 d”.
13. I § 66, stk. 2, ændres ”§ 17, stk. 1, 2 og 4” til: ”§§ 17-17 d”.
14. I § 67, stk. 2, ændres ”§ 17, stk. 1 og 4” til: ”§ 17, stk. 1 og 3”.
15. I § 69, stk. 3, indsættes efter ”§ 17, stk. 1 og 2, ”: ”§§ 17 a-17 d”.
16. I § 70, stk. 3, ændres ”17, stk. 1 og 4” til ”§ 17, stk. 1 og 3, §§ 17 a-17 d”.
17. I § 71, stk. 5, ændres ”13-17” til ”13-17 d”.
18. I § 72 indsættes som nyt *stk. 2*:
”Stk. 2. §§ 17 a-17 d finder tilsvarende anvendelse på pressemeddelelser, jf. stk. 1.”
19. I § 75 d, stk. 1, ændres ”17, stk. 1-3” til: ”§ 17, stk. 1, § 17 b”.
20. I § 75 d, stk. 3, indsættes som 2. pkt.:
”1. pkt. gælder ikke for gengivelse i medfør af § 17 b”.

§ 2

Loven træder i kraft den 11. oktober 2018.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne eller Grønland, men kan ved kongelige anordning sættes helt eller delvist i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

- 1. Indledning og baggrund for lovforslaget**
 - 1.1 Indledning
 - 1.2 Marrakeshdirektivets formål og indhold
 - 1.3 Marrakeshforordningens formål og indhold
 - 1.4 Valg af gennemførelseslovgivning
 - 1.5 Lovforslagets opbygning
- 2. Hovedpunkter i lovforslaget**
 - 2.1 Definitioner
 - 2.1.1 Gældende ret
 - 2.1.2 Direktivets regler
 - 2.1.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag
 - 2.2 Ny undtagelse for personer med syns- og læsehandicap
 - 2.2.1 Gældende ret
 - 2.2.2 Direktivets regler
 - 2.2.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag
 - 2.3 Kompensation
 - 2.3.1 Gældende ret
 - 2.3.2 Direktivets regler
 - 2.3.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag
 - 2.4 Andre regler om personer med handicap
 - 2.4.1 Gældende ret
 - 2.4.2 Direktivets regler
 - 2.4.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag
- 3. Ligestillingsvurdering af lovforslaget**
- 4. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige**
- 5. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.**
- 6. De administrative konsekvenser for borgerne**
- 7. De miljømæssige konsekvenser**
- 8. Forholdet til EU-retten**
- 9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.**
- 10. Sammenfattende skema**

1. Indledning og baggrund for lovforslaget

1.1 Indledning

Den 27. juni 2013 blev traktaten om fremme af adgang til offentliggjorte værker for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap vedtaget i Marrakesh i Marokko (Marrakeshtraktaten). Marrakeshtraktatens formål er at øge rådigheden og den grænseoverskridende udveksling af bøger, lydbøger m.v. i tilgængelige formater for personer med syns- eller læsehandicap.

Marrakeshtraktaten er herefter blevet gennemført i EU-lovgivningen. Dette er for det første gjort ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2017/1564/EU af 13. september 2017 om visse tilladte former for anvendelse af visse værker og andre frembringelser, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (Marrakeshdirektivet), der vedrører det indre marked i EU. For det andet er det gjort med Europa-Parlamentet og Rådets forordning 2017/1563/EU

af 13. september 2017 om grænseoverskridende udveksling mellem Unionen og tredjelande af visse værker og andre frembringelser, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, i tilgængeligt format til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap ("Marrakeshforordningen"). Denne forordning vedrører eksport og import af tilgængelige formater mellem den Europæiske union og de tredjelande, der er parter i traktaten.

Dette lovforslag har til formål at sikre bedre adgang til værker og andre beskyttede frembringelser for personer med syns- eller læsehandicap ved at gennemføre de nødvendige ændringer i ophavsretsloven (LBK nr. 1144 af 23. oktober 2014 som ændret ved lov nr. 321 af 5. april 2016).

1.2 Marrakeshdirektivets formål og indhold

Formålet med Marrakeshdirektivet er beskrevet i direktivets artikel 1, hvoraf følger:

"Dette direktiv tager sigte på yderligere at harmonisere EU-ret vedrørende ophavsret og beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked ved at fastlægge regler for anvendelse af visse værker og andre frembringelser uden rettighedshaverens tilladelse til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap".

Formålet er uddybet i direktivets betragtninger 3, 4 og 16-18, hvoraf følger:

"(3) personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, står fortsat over for adskillige forhindringer for adgang til bøger og andet trykt materiale, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder. Under hensyntagen til de rettigheder, der er anerkendt i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder («chartret») og FN's konvention om rettigheder for personer med handicap («UNCRPD») for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, bør der iværksættes foranstaltninger med henblik på at øge rådigheden af bøger og andet trykt materiale i tilgængelige formater og forbedre deres cirkulation på det indre marked."

"(4) Marrakeshtraktaten om fremme af adgang til offentliggjorte værker for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, («Marrakeshtraktaten») blev undertegnet på Unionens vegne den 30. april 2014 (1). Traktatens formål er at øge rådigheden og den grænseoverskridende udveksling af visse værker og andre beskyttede frembringelser i tilgængelige formater for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap. Marrakeshtraktaten kræver, at de kontraherende parter fastsætter undtagelser fra og indskrænkninger af ophavsret og beslægtede rettigheder i forbindelse med fremstilling og spredning samt for grænseoverskridende udveksling af visse værker og andre beskyttede frembringelser i tilgængelige formater. Unionens indgåelse af Marrakeshtraktaten gør det nødvendigt at tilpasse EU-retten ved at fastsætte en obligatorisk og harmoniseret undtagelse for de anvendelser, værker og målgruppepersoner, som er omfattet af nævnte traktat."

"(16) UNCRPD, som Unionen er part i, garanterer personer med handicap retten til information og uddannelse og retten til at deltage i det kulturelle, økonomiske og sociale liv, alt på lige fod med andre. UNCRPD kræver, at parterne i overensstemmelse med international ret tager alle egnede skridt for at sikre, at lovgivning til beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder ikke udgør en urimelig eller diskriminerende barriere for adgangen til kulturstof for personer med handicap."

"(17) I henhold til chartret er enhver form for forskelsbehandling, herunder på grund af handicap, forbudt, og retten for personer med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, sociale og erhvervsmæssige integration og deltagelse i samfundslivet, anerkendes og respekteres af Unionen."

"(18) Med vedtagelsen af dette direktiv sigter Unionen på at sikre, at målgruppepersonerne har adgang til bøger og andet trykt materiale i tilgængelige formater i hele det indre marked. I overensstemmelse

hermed er dette direktiv et vigtigt første skridt hen mod at forbedre adgangen til værker for personer med handicap.”

Direktivets artikel 2 indeholder definitionerne af ”værk- og anden frembringelse”, ”målgruppeperson”, ”tilgængeligt format” og ”bemyndiget enhed”.

Marrakeshdirektivets centrale bestemmelser findes i artiklerne 3 og 4. Artikel 3 fastslår, at medlemsstaterne skal fastsætte en undtagelse, således at tilladelse fra rettighedshaverne ikke kræves, når personer med syns- og læsehandicap, personer, der handler på disses vegne, eller bemyndigede enheder fremstiller, overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater inden for rammerne af direktivet. Artikel 4 tager sigte på den grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater inden for EU – dog således at reglerne kan udvides til at gælde Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Medlemsstaterne kan i medfør af betragtning 14 vælge inden for visse rammer at give rettighedshaverne kompensation for den udnyttelse, der sker i henhold til direktivet.

Direktivet indeholder herudover regler om bemyndigede enheders forpligtelser (artikel 5), gennemsigtighed og udveksling af oplysninger (artikel 6), beskyttelse af personoplysninger (artikel 7), ændring af direktiv 2001/29/EF (artikel 8), en rapport, som skal afgives af Kommissionen (artikel 9), revision af direktivet (artikel 10) og afsluttende regler om gennemførelse og ikrafttræden (artiklerne 11 og 12).

1.3 Marrakeshforordningens formål og indhold

Forholdet mellem Marrakeshforordningen og Marrakeshdirektivet er beskrevet i forordningens artikel 1:

”Denne forordning fastsætter ensartede regler om den grænseoverskridende udveksling af visse værker og andre frembringelser i tilgængeligt format mellem Unionen og tredjelande, der er parter i Marrakeshtraktaten, uden rettighedshaverens tilladelse til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, inden for det område, der er harmoniseret ved direktiv 2001/29/EF og direktiv (EU) 2017/1564, for at forhindre, at harmoniseringen af eksklusive rettigheder og undtagelser i det indre marked bringes i fare.”

Marrakeshforordningen indeholder i artikel 2 de samme definitioner som i direktivets artikel 2. Forordningen indeholder derimod ikke en pendant til direktivets obligatoriske artikel 3, der indeholder en forpligtelse for EU's medlemsstater til at indføre en undtagelse til gavn for personer med syns- eller læsehandicap. Marrakeshforordningens artikel 3 og 4 indeholder regler om udveksling af tilgængelige formater mellem personer med syns- eller læsehandicap i EU eller bemyndigede enheder etableret i EU og personer med syns- eller læsehandicap uden for EU eller bemyndigede enheder etableret uden for EU. Artikel 5 indeholder forpligtelser for bemyndigede enheder, som importerer eller eksporterer tilgængelige formater i overensstemmelse med artikel 3 og 4. Disse forpligtelser er identiske med de forpligtelser, som gælder for grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater inden for EU i medfør af direktivets artikel 5. Herudover indeholder forordningen regler om beskyttelse af personoplysninger (artikel 6), revision af forordningen (artikel 7) og ikrafttrædelse og anvendelse (artikel 8).

1.4 Valg af gennemførelseslovgivning

Ophavsretslovens § 17 indeholder regler om adgang til bøger og lydbøger m.v. for personer med syns- og læsehandicap m.v. § 17 er mindre detaljeret end direktivets regler og er efter Kulturministeriets fortolkning mere begrænset ift. hvilket materiale, der kan produceres efter de gældende regler af fx Nota til brug for personer med syns- og læsehandicap. Fx kan lydbøger normalt ikke produceres, såfremt lydbogen er kommercielt tilgængelig på markedet i et anvendeligt format, ligesom gengivelse af e-bøger kun kan ske i begrænset omfang.

Det vurderes derfor nødvendigt, at gennemførelsen af direktivet sker ved en ændring af ophavsretsloven. Det vil desuden være et klart signal til omverdenen om, at Danmark lægger stor vægt på, at personer med syns- og læsehandicap får større adgang til litteratur.

Det bemærkes i den forbindelse, at direktivets artikel 5 indeholder forpligtelser for bemyndigede enheder i forbindelse med eksport og import af tilgængelige formater. Disse forpligtelser er ikke af ophavsretlig karakter, men er dog snævert forbundet med resten af direktivets regler, herunder navnlig artikel 4 om import og eksport af tilgængelige formater, og det findes derfor mest korrekt, at disse regler indsættes i ophavsretsloven og ikke i anden lovgivning.

Kulturministeriet finder ikke, at Marrakeshforordningen giver anledning til ændringer af dansk ret. Det foreslås dog i forslaget § 17 c, stk. 4, at § 17 c, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse, når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, foretager handlinger i medfør af artikel 3 i Marrakeshforordningen, dvs. spreder, overfører eller stiller til rådighed tilgængelige formater for en person med syns- eller læsehandicap eller en bemyndiget enhed, der er etableret i et tredjeland, der er part i Marrakeshtraktaten.

1.5 Lovforslagets opbygning

Forslaget medfører dels en ændring af ophavsretslovens § 17, dels indsættelse af nye bestemmelser i §§ 17 a-17 d. Disse ændringer nødvendiggør også ændringer i andre dele af ophavsretsloven, herunder regler om nærtstående rettigheder (§§ 65-72), Ophavsretslicensnævnets kompetence (§§ 47 og 50) og tekniske beskyttelsesforanstaltninger (§ 75 d).

Forslaget til § 17 a indeholder direktivets definitioner. Baggrunden herfor kan findes i afsnit 2.1 i lovforslaget.

Forslaget til §§ 17 b og 17 d gennemfører størstedelen af artiklerne 3-5 i direktivet. Forslagene vedrører fremstilling og visse former for tilgængeliggørelse for almenheden af tilgængelige formater til gavn for personer med syns- eller læsehandicap samt forpligtelser for de bemyndigede enheder. I forslaget lægges der ikke op til, at der fastsættes specifikke forpligtelser til bemyndigede enheder udover dem, som er minimumskravet i direktivet. Baggrunden herfor kan findes i afsnit 2.2.

I forslaget til § 17 c lægges der op til, at rettighedshaverne modtager kompensation inden for visse rammer, når bemyndigede enheder fremstiller eller tilgængeliggør tilgængelige formater for almenheden i medfør af forslaget til § 17 b. Muligheden for at give kompensation er et valg i henhold til direktivet. Der lægges i den forbindelse op til, at det som udgangspunkt er parterne, dvs. de bemyndigede enheder og rettighedshaverne selv, der inden for direktivets rammer aftaler udformningen af kompensationsordningen og størrelsen på kompensationen. Det foreslås endvidere, at der ikke skal betales kompensation for tilgængelige formater i punktskrift eller andre tilgængelige formater, som kun er relevante og brugbare for en mindre gruppe af personer med syns- eller læsehandicap. Baggrunden herfor kan findes i afsnit 2.3.

Ændringen af § 17 har til formål at undgå overlap mellem de nuværende regler i ophavsretsloven om personer med syns- og hørehandicap og de nye regler, der gennemfører Marrakeshdirektivet. Baggrunden herfor kan findes i afsnit 2.4.

2. Hovedpunkterne i lovforslaget

2.1 Definitioner

2.1.1 Gældende ret

Ophavsretslovens § 17 indeholder ikke et katalog over de definitioner, som findes i direktivet.

Ophavsretslovens § 17 indeholder regler for personer med bl.a. syns- eller hørehandicap. Undtagelsen i § 17, stk. 1, gælder for ”udgivne værker”, dog således at ”lydoptagelser af litterære værker” og ”gengivelser, der udelukkende består af lydoptagelser af musikværker” ikke er omfattet, hvilket følger af stk. 2. I medfør af § 17, stk. 3, kan der gengives og spredes ”lydoptagelser af udgivne værker”.

Ophavsretslovens § 17 indeholder ikke i dag en definition af ”personer med syns- og læsehandicap”. Det fremgår af § 17, stk. 1, at bestemmelsen gælder for ”blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst”. § 17, stk. 3, gælder kun for ”personer med syns- og læsehandicap”, og § 17, stk. 4, gælder ”syns- og hørehandicappede”.

Ophavsretslovens § 17 indeholder ikke en definition af et ”tilgængeligt format”. Det følger af bestemmelsens stk. 1, at det er tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de spredte eksemplarer er ”særligt bestemt” til brug for de personer med syns- og læsehandicap m.v., som omfattes af bestemmelsen.

Ophavsretslovens § 17, stk. 1-3, indeholder ikke en definition af, hvem der kan gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker..

§ 17, stk. 4, som vedrører værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, beskriver, hvem der kan benytte bestemmelsen, da det fremgår, at den kun gælder for ”statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner”. Det følger endvidere af bemærkningerne til bestemmelsen (lov nr. 395 af 14. juni 1995 om ophavsret), at virksomheder, der bygger på et kommercielt grundlag, ikke omfattes af bestemmelsen.

2.1.2 Direktivets regler

Direktivets artikel 2 indeholder 4 definitioner.

”Værk eller anden frembringelse” er defineret som ”et værk i form af en bog, et tidsskrift, en avis, et blad eller anden type skriftligt materiale, notation, herunder noder, samt tilhørende illustrationer på ethvert medie, herunder i lydform såsom lydbøger og i digitale formater, som er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, og som er offentliggjort eller på anden lovlig vis stillet til rådighed for almenheden”.

”Målgruppeperson” er defineret som:

”En person, der uanset eventuelle andre handicap:

a) er blind;

b) har en synsnedsættelse, som ikke kan afhjælpes, så vedkommende får en synsfunktion, der tilnærmelsesvis svarer til synet hos en person uden en sådan funktionsnedsættelse, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden en sådan funktionsnedsættelse;

c) har et perceptions- eller læsehandicap, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden et sådant handicap; eller

d) på anden måde grundet et fysisk handicap er ude af stand til at holde eller håndtere en bog eller fokusere eller bevæge øjnene i et omfang, der normalt muliggør læsning.”

Det følger af direktivets betragtning 7, at personer med et ”perceptions- eller læsehandicap” bl.a. omfatter personer med dysleksi eller enhver anden form for indlæringsvanskelighed.

”Tilgængeligt format” er defineret som ”et værk eller en anden frembringelse, der præsenteres på en alternativ måde eller i en form, der giver en målgruppeperson adgang til værket eller frembringelsen,

således at en sådan person får ligeså let og behagelig adgang som en person uden de funktionsnedsættelser eller handicap, som er nævnt under definitionen af målgruppeperson”.

Det følger af direktivets betragtning 7, at tilgængelige formater for eksempel dækker punktskrift, stor skrift, tilpassede e-bøger, lydbøger og radioudsendelser.

”Bemyndiget enhed” er defineret som ”en enhed, der er godkendt eller anerkendt af en medlemsstat til at forestå uddannelse, undervisning af lærere, tilpasset læsning eller adgang til information for målgruppepersoner på ikkekommerciel basis. Det omfatter også offentlige institutioner eller nonprofitorganisationer, der leverer de samme ydelser til målgruppepersonerne som en af deres primære aktiviteter, institutionelle forpligtelser eller som en del af deres almennyttige opgaver”. Det følger af direktivets betragtning 9, at disse organisationer bl.a. kan være biblioteker og uddannelsessteder.

2.1.3 Kulturministeriets overvejelser

Kulturministeriet finder, at direktivets definitioner er af central betydning for rækkevidden af den obligatoriske undtagelse, som medlemsstaterne skal indføre i medfør af artikel 3 i direktivet (se nedenfor under afsnit 2.3.2 for en beskrivelse heraf). Samtidig tilsiger hensynet til at sikre klarhed ift. grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater, at direktivets regler så vidt muligt afspejles direkte i lovteksten.

I forslaget til § 17 a lægges der derfor op til, at direktivets fire definitioner indsættes direkte i lovteksten. Der henvises til de specielle bemærkninger til forslaget til § 17 a for en beskrivelse af definitionernes indhold.

2.2 Ny undtagelse for personer med syns- og læsehandicap

2.2.1 Gældende ret

Det følger af ophavsretslovens § 2, stk. 1, at ophavsretten medfører en eneret til at råde over et værk ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur eller kunstart eller i anden teknik. Ophavsretslovens § 2, stk. 2, fastslår, hvornår der er tale om en eksemplarfremstilling. Det følger heraf, at som eksemplarfremstilling anses enhver direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent og hel eller delvis eksemplarfremstilling på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form. Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det.

Ophavsretslovens § 2, stk. 3, fastslår, hvornår der er tale om tilgængeliggørelse for almenheden. Det følger heraf, at værket gøres tilgængeligt for almenheden, når eksemplarer af værket udbydes til salg, udlejning eller udlån eller på anden måde spredes til almenheden, eksemplarer af værket vises offentligt, eller værket fremføres offentligt. Det følger også af § 2, stk. 4, at der ved offentlig fremførelse også forstås trådbunden eller trådløs overføring af værker til almenheden, herunder udsendelse i radio eller fjernsyn, tilrådighedsstillelse af værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt og fremførelse i en erhvervsvirksomhed, der finder sted for en større kreds, som ellers måtte anses som ikke-offentlig.

Ophavsretslovens kapitel 2 (§§ 11-52) indeholder regler om indskrænkninger i ophavsretten og forvaltning af rettigheder ved aftalelicens. Det følger af § 11, stk. 3, 1. pkt., at når et værk anvendes i henhold til bl.a. kapitel 2, er det ikke tilladt at fremstille eksemplarer på grundlag af en gengivelse af værket i strid med § 2 eller på grundlag af en omgåelse af en teknisk foranstaltning i strid med § 75 c, stk. 1.

Ophavsretslovens § 17, stk. 1-3, indeholder regler om bl.a. syns- og læsehandicappede. Det fremgår af § 17, stk. 1, at det er tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de

spredte eksemplarer er særligt bestemt til brug for blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst. Dette gælder ikke på gengivelse eller eksemplarspredning, der sker i erhvervsøjemed. Det fremgår af stk. 2, at stk. 1 ikke finder anvendelse på lydoptagelser af litterære værker eller på gengivelser, der udelukkende består af lydoptagelser af musikværker. Af stk. 3 fremgår, at lydoptagelser af udgivne litterære værker må gengives og spredes til brug for personer med syns- og læsehandicap, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Ophavsmanden har dog krav på vederlag. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet i medfør af ophavsretslovens 47.

Ophavsretslovens § 17, stk. 3, blev indsat ved lov nr. 1440 af 22. december 2004. I bemærkningerne til bestemmelsen findes en række væsentlige begrænsninger i muligheden for at producere og udgive lydbøger til brug for personer med syns- og læsehandicap. Det følger bl.a. heraf, at:

”Det er endvidere en forudsætning, at produktion af lydbøger og multimedieprodukter efter forslaget til § 17, stk. 3, ikke på urimelig måde griber ind i de almindelige forlags kommercielle lydbogsudgivelser. Dette tilsiger såvel formålet med § 17, stk. 3, som almindelige synspunkter om værdispild i samfundet. Danmarks Blindebibliotek og andre, der måtte benytte § 17, stk. 3, skal som udgangspunkt afstå fra at udgive et litterært værk som lydbog, hvis det pågældende værk allerede af et kommercielt forlag er udgivet som lydbog, eller af bogforlaget påtænkes udgivet inden kort tid. I visse tilfælde kan en lydbogsindlæsning være af en sådan særlig karakter, at der er grund til, at såvel Danmarks Blindebibliotek som de almindelige forlag udgiver samme værk som lydbog.”

Det følger endvidere af bemærkningerne, at det var forventningen, at de berørte parter ville indgå en samarbejdsaftale, som klarlagde vilkårene for den fremtidige lydbogsproduktion.

Ophavsretslovens § 17, stk. 4, indeholder en aftalelicensordning, der giver mulighed for, at statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner til brug for syns- og hørehandicappede ved lyd- eller billedoptagelse kan fremstille eksemplarer af værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelserne for aftalelicens efter ophavsretslovens § 50 er opfyldt. Sådanne optagelser må kun udnyttes inden for virksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Ophavsretslovens kapitel 5 indeholder regler om andre rettigheder (også betegnet ”nærtstående rettigheder”).

Det følger af ophavsretslovens § 65, stk. 1, at en udøvende kunstners fremførelse af et litterært eller kunstnerisk værk ikke uden kunstnerens samtykke må optages på bånd, film eller anden indretning, der kan gengive den, eller gøres tilgængelig for almenheden. I medfør af § 65, stk. 6, finder bl.a. §§ 11 og 17, stk. 1, 2 og 4, anvendelse på udøvende kunstners fremførelser og optagelser heraf. Den manglende henvisning til § 17, stk. 3, medfører, at hvis fx Nota Nationalbibliotek for mennesker med læsevanskeligheder (herefter Nota) ønsker at distribuere en lydbog, gælder tvangslicensen ikke i forhold til den udøvende kunstner.

Det følger af § 66, stk. 1, at lydoptagelser ikke uden fremstillersens samtykke må eftergøres eller gøres tilgængelige for almenheden. I medfør af stk. 2, finder bl.a. §§ 11 og 17, stk. 1, 2 og 4, anvendelse på lydoptagelser. Den manglende henvisning til § 17, stk. 3, medfører, at hvis fx Nota ønsker at distribuere en lydbog, gælder tvangslicensen ikke i forhold til fremstilleren af lydoptagelsen.

Ophavsretslovens § 67, stk. 1, medfører, at billedoptagelser ikke uden fremstillersens samtykke må eftergøres eller gøres tilgængelige for almenheden. § 67, stk. 2, henviser til § 17, stk. 1 og 4.

Ophavsretslovens § 69, stk. 1, medfører, at en radio- eller fjernsynsudsendelse ikke uden radio- eller fjernsynsforetagendets samtykke må udsendes af andre eller på anden måde fremføres offentligt. Udsendelsen må heller ikke uden samtykke affotograferes eller optages på bånd, film eller anden

indretning, der kan gengive den. § 69, stk. 3, henviser bl.a. til § 17, stk. 1 og 2. Den manglende henvisning til § 17, stk. 3, medfører, at det ikke er muligt at optage litterære værker, der indgår i en radio- eller fjernsynsudsendelse. Det følger af ophavsretslovens § 48, at hvis et radio- eller fjernsynsforetagende efter § 69 nægter at give samtykke til, at foretagendets radio- eller fjernsynsudsendelser optages på en måde, som er omhandlet i bl.a. § 17, stk. 4, eller kan der ikke opnås enighed om vilkårene for en sådan optagelse, kan Ophavsretslicensnævnet på begæring af hver af parterne meddele den fornødne tilladelse og fastsætte nærmere vilkår herfor.

Ophavsretslovens § 70, stk. 1, medfører, at den, som fremstiller et fotografisk billede (fotografen), har eneret til at råde over billedet ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden. Det følger bl.a. af § 70, stk. 3, at § 17, stk. 1 og 4, finder tilsvarende anvendelse på fotografiske billeder.

Ophavsretslovens § 71, stk. 1, medfører, at den, som fremstiller et katalog, en tabel, en database eller lignende, hvori et større antal oplysninger er sammenstillet, eller som er resultatet af en væsentlig investering, har eneret til at råde over det pågældende arbejde som helhed eller en væsentlig del deraf ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden. Det følger af stk. 2, at bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på en eksemplar fremstilling eller tilgængeliggørelse for almenheden af uvæsentlige dele af indholdet af et katalog, en tabel, en database eller lignende, som foretages gentagne gange og systematisk, såfremt de nævnte handlinger kan sidestilles med handlinger, der strider mod en normal udnyttelse af de pågældende arbejder, eller som skader fremstillerens legitime interesser urimeligt. Af stk. 5 følger, at bl.a. § 17 finder tilsvarende anvendelse på de kataloger, tabeller, databaser m.v., der er nævnt i stk. 1.

Ophavsretslovens § 72 medfører, at pressemeddelelser, som efter aftale leveres fra udenlandske nyhedsbureauer eller fra korrespondenter i udlandet, ikke uden modtagerens samtykke må gøres tilgængelige for almenheden gennem presse, radio eller på anden lignende måde før 12 timer efter, at de er blevet offentliggjort i Danmark.

Det følger af ophavsretslovens § 77, stk. 1, at når eksemplarer af værker eller frembringelser, der beskyttes efter §§ 65-71, er fremstillet uden for Danmark under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling i Danmark ville være i strid med loven, straffes med bøde den, som forsætligt eller groft uagtsomt indfører sådanne eksemplarer med henblik på at gøre dem tilgængelige for almenheden. Det følger af § 77, stk. 2, at bestemmelsen i § 76, stk. 2, der giver mulighed for fængselsstraf, finder tilsvarende anvendelse på forsætlige overtrædelser af bestemmelsen i § 77, stk. 1.

2.2.2 Direktivets regler

Det følger af artikel 3, stk. 1, at medlemsstaterne skal fastsætte, at tilladelse fra rettighedshaveren af enhver ophavsrettighed eller beslægtet rettighed til et værk eller en anden frembringelse ikke kræves i henhold til artikel 5 og 7 i direktiv 96/9/EF (databasedirektivet), artikel 2, 3 og 4 i direktiv 2001/29/EF (Insofoc-direktivet) artikel 1, stk. 1, artikel 8, stk. 2 og 3, og artikel 9 i direktiv 2006/115/EF (leje- og lånedirektivet) samt artikel 4 i direktiv 2009/24/EF (edb-direktivet), for nogen handling, der er nødvendig for, at:

- a) en målgruppeperson eller en person, der handler på dennes vegne, kan fremstille et tilgængeligt format af et værk eller en anden frembringelse, som målgruppepersonen har lovlig adgang til, til målgruppepersonens eksklusive brug, og
- b) en bemyndiget enhed kan fremstille et tilgængeligt format af et værk eller en anden frembringelse, som den har lovlig adgang til, eller overføre et tilgængeligt format, stille det til rådighed, sprede det eller udlåne det til en målgruppeperson eller en anden bemyndiget enhed på ikkekommerciel basis til en målgruppepersons eksklusive brug.

Det følger endvidere af artikel 3, stk. 2, at medlemsstaterne skal sikre, at ethvert tilgængeligt format respekterer værket eller frembringelsens integritet med behørigt hensyn til de ændringer, der er nødvendige for at gøre værket eller frembringelsen tilgængeligt i det alternative format.

Det fremgår af artikel 3, stk. 3, at artikel 3, stk. 1, kun må anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller den anden frembringelse og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.

Af artikel 3, stk. 4, fremgår det, at artikel 6, stk. 4, første, tredje og femte afsnit, i direktiv 2001/29/EF (Insofoc-direktivet) finder anvendelse på undtagelsen i artikel 3, stk. 1, i Marrakeshdirektivet. Dette medfører, at rettighedshavernes mulighed for at anvende tekniske beskyttelsesforanstaltninger i henhold til Infosoc-direktivet begrænses, således at personer med syns- eller læsehåndicap, bemyndigede enheder m.v. ikke hindres i at udnytte deres rettigheder i henhold til Marrakeshdirektivet.

I artikel 3, stk. 5, fastslås det, at medlemsstaterne skal sikre, at de undtagelser, der er fastsat i stk. 1, ikke kan tilsidesættes ved aftale.

Artikel 3 ledsages bl.a. af betragtningerne 6, 8, 9 og 14, 1. pkt., der er sålydende:

”(6). Dette direktiv gennemfører de forpligtelser, som Unionen skal efterleve i medfør af Marrakeshtraktaten, på en harmoniseret måde med henblik på at sikre, at de tilsvarende foranstaltninger bliver anvendt konsekvent i hele det indre marked. Dette direktiv bør derfor fastsætte en obligatorisk undtagelse fra de rettigheder, der harmoniseres ved hjælp af EU-retten, og som er relevante for de anvendelser og værker, som er omfattet af Marrakeshtraktaten. Disse rettigheder omfatter navnlig retten til at reproducere, overføre til almenheden, stille til rådighed for almenheden, sprede og udlåne som fastsat i direktiv 2001/29/EF, 2006/115/EF og 2009/24/EF samt de tilsvarende rettigheder fastsat i direktiv 96/9/EF. Eftersom de undtagelser eller begrænsninger, der kræves efter Marrakeshtraktaten, også omfatter værker i lydform såsom lydbøger, bør den obligatoriske undtagelse, der indføres med nærværende direktiv, også gælde for beslægtede rettigheder.”

”(8) Den obligatoriske undtagelse, der indføres med dette direktiv, bør indskrænke retten til at reproducere med henblik på at tillade enhver handling, der er nødvendig for at ændre, konvertere eller tilpasse et værk eller en anden frembringelse på en sådan måde, at der kan frembringes et tilgængeligt format, der gør det muligt for målgruppepersonerne at tilgå det pågældende værk eller den pågældende anden frembringelse. Dette omfatter at skabe de nødvendige muligheder for at navigere oplysninger i et tilgængeligt format. Det indebærer også ændringer, der måtte være nødvendige i tilfælde, hvor et værks eller en anden frembringelses format allerede er tilgængeligt for visse målgruppepersoner, men ikke er det for andre målgruppepersoner på grund af forskellige funktionsnedsættelser eller handicap eller forskellige grader af sådanne funktionsnedsættelser eller handicap.”

”(9) De tilladte anvendelser, der fastsættes i dette direktiv, bør omfatte fremstilling af tilgængelige formater enten af målgruppepersoner eller af bemyndigede enheder, der tjener deres behov, hvad enten disse bemyndigede enheder er offentlige eller private organisationer, navnlig biblioteker, uddannelsessteder og andre nonprofitorganisationer, der tjener personer med læsehåndicap som en af deres primære aktiviteter, institutionelle forpligtelser eller som en del af deres almenyttige opgaver. Anvendelserne fastsat i dette direktiv bør også omfatte en fysisk persons fremstilling af tilgængelige formater udelukkende med henblik på målgruppepersoners anvendelse, for så vidt den fysisk person handler på vegne af en målgruppeperson eller hjælper en målgruppeperson med at fremstille disse formater. Tilgængelige formater bør kun fremstilles af værker eller andre frembringelser, som målgruppepersoner eller bemyndigede enheder har lovlig adgang til. Medlemsstaterne bør sikre, at enhver aftalebestemmelse, som søger på en hvilken som helst måde at forhindre eller begrænse anvendelsen af undtagelsen, ikke har nogen retsvirkning.”

”(14) I betragtning af den særlige karakter og det særlige anvendelsesområde for den undtagelse, der indføres med dette direktiv, samt behovet for retssikkerhed for målgruppen, bør det ikke være muligt for medlemsstaterne at stille yderligere krav for anvendelsen af undtagelsen, såsom forudgående verificering af, hvorvidt værkerne stilles kommercielt til rådighed i tilgængelige formater, end dem, der er fastlagt i dette direktiv.”

Artikel 4-5 indeholder regler om import og eksport af tilgængelige formater.

Det følger af direktivets artikel 4, at:

”Medlemsstaterne sikrer, at en bemyndiget enhed, der er etableret på deres område, kan udføre handlingerne i artikel 3, stk. 1, litra b), til gavn for en målgruppeperson eller en anden bemyndiget enhed, som er etableret i en hvilken som helst medlemsstat. Medlemsstaterne sikrer ligeledes, at en målgruppeperson eller en bemyndiget enhed, der er etableret på deres område, kan tilegne sig eller få adgang til et tilgængeligt format fra en bemyndiget enhed etableret i en hvilken som helst medlemsstat.”

Artiklen ledsages særligt af følgende betragtninger:

”(10) Undtagelsen, som indføres med dette direktiv, bør gøre det muligt for bemyndigede enheder at fremstille og sprede tilgængelige formater af værker eller andre frembringelser, der er omfattet af dette direktiv, både online og offline i Unionen. Dette direktiv bør ikke pålægge nogen forpligtelse for bemyndigede enheder til at fremstille og sprede sådanne formater.”

”(11) Det bør være muligt at stille tilgængelige formater, der er fremstillet i en medlemsstat, til rådighed i alle medlemsstater med henblik på at sikre, at de i højere grad er til rådighed på hele det indre marked. Dette ville mindske behovet for dobbeltarbejde i forbindelse med fremstilling af tilgængelige formater af det samme værk eller den samme anden frembringelse i hele Unionen, hvilket ville skabe besparelser og øget effektivitet. Dette direktiv bør derfor sikre, at tilgængelige formater fremstillet af bemyndigede enheder i en hvilken som helst medlemsstat kan spredes til og tilgås af målgruppepersoner og bemyndigede enheder overalt i Unionen. For at fremme en sådan grænseoverskridende udveksling og for at gøre gensidig identifikation og samarbejde nemmere for bemyndigede enheder bør der tilskyndes til frivillig deling af oplysninger vedrørende navne og kontaktoplysninger, herunder eventuelle tilgængelige websteder, for bemyndigede enheder, der er etableret i Unionen. Medlemsstaterne bør derfor fremsende oplysninger, som de har modtaget fra bemyndigede enheder, til Kommissionen. Dette bør ikke indebære en forpligtelse for medlemsstater til at tjekke, om sådanne oplysninger er fuldstændige og præcise, eller om de er i overensstemmelse med de nationale love, der gennemfører dette direktiv. Sådanne oplysninger bør gøres tilgængelige online af Kommissionen på et centralt informationssted på EU-plan. Dette vil også være en hjælp for bemyndigede enheder såvel som målgruppepersoner og rettighedshavere til at kontakte bemyndigede enheder for at få yderligere oplysninger, jf. bestemmelserne i dette direktiv og i Europa- Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2017/1563 (1). Det førnævnte centrale informationssted bør supplere den indgangsportal, der som foreskrevet i Marrakeshtraktaten, skal oprettes af Det Internationale Bureau under Verdensorganisationen for Intellectuel Ejendomsret (WIPO) med det formål at lette identificering af og samarbejde blandt bemyndigede enheder på internationalt plan.”

Artikel 5 indeholder forpligtelser for bemyndigede enheder, der udveksler tilgængelige formater med bemyndigede enheder i andre af EU's medlemsstater:

”1. Medlemsstaterne sikrer, at en bemyndiget enhed, der er etableret på deres område, og som udfører de handlinger, der er omhandlet i artikel 4, indfører og følger sine egne praksisser for at sikre, at den:

a) kun spreder og overfører tilgængelige formater til og stiller tilgængelige formater til rådighed for målgruppepersoner eller andre bemyndigede enheder

b) tager passende skridt for at modvirke, at tilgængelige formater bliver reproduceret, spredt, overført til almenheden eller stillet til rådighed for almenheden på uautoriseret vis

c) udviser den fornødne omhu ved og fører registre over sin behandling af værker eller andre frembringelser og tilgængelige formater deraf og

d) på sit websted, hvis dette er passende, eller gennem andre online- eller offlinekanaler offentliggør og opdaterer oplysninger om, hvordan den overholder forpligtelserne i litra a)-c).

Medlemsstaterne sikrer, at de praksisser, der er omhandlet i første afsnit, indføres og følges under fuldstændig overholdelse af de i artikel 7 omhandlede regler for behandling af målgruppepersoners personoplysninger.

2. Medlemsstaterne sikrer, at en bemyndiget enhed, der er etableret på deres område, og som udfører de handlinger, der er omhandlet i artikel 4, efter anmodning forsyner målgruppepersoner, andre bemyndigede enheder eller rettighedshavere med følgende oplysninger på en tilgængelig måde:

a) listen over værker eller andre frembringelser, for hvilke den er i besiddelse af tilgængelige formater, og hvilke formater det drejer sig om, og

b) navn og kontaktoplysninger på de bemyndigede enheder, den har samarbejdet med i forbindelse med udvekslingen af tilgængelige formater i henhold til jf. artikel 4.”

Artiklen skal ses i sammenhæng med bl.a. artikel 12:

”(12) Med henblik på at øge rådigheden af tilgængelige formater og forhindre uautoriseret spredning af værker eller andre frembringelser, bør bemyndigede enheder, der beskæftiger sig med at sprede tilgængelige formater, overføre dem til almenheden eller stille dem til rådighed for almenheden, overholde visse forpligtelser.”

2.2.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag

Kulturministeriet finder, at det er vigtigt at give personer med syns- eller læsehandicap bred adgang til litteratur i form af bøger, lydbøger m.v. En sådan adgang er vigtig for at sikre, at disse personer kan tage del i samfundet på samme måde som personer uden sådanne handicap, herunder i uddannelsessammenhæng. Dette formål sikres i dag gennem bl.a. Nota, institutioner med ansvar for uddannelse og undervisning, private nonprofitorganisationer m.v., hvor udgangspunktet er, at personen med syns- eller læsehandicap ikke skal betale for adgang til materialet. Herudover udgiver forlagene bøger i tilgængelige formater, som enten efter aftale kan købes af fx Nota og derefter distribueres til personer med syns- og læsehandicap eller købes selv af personen med syns- og læsehandicap.

Personer med syns- eller læsehandicap oplever ofte, at værker ikke findes i et format, der gør det muligt for disse personer at tilgå værkerne. The World Intellectual Property Organisation (WIPO) estimerede i 2016, at 285 millioner personer på verdensplan er blinde eller synshæmmede, og at kun mellem 1-7 % af verdens bøger er i et format, der er tilgængelige for dem. I Danmark har Nota de seneste år oplevet en stor stigning i brugerskaren, således at Nota i dag har ca. 135.000 brugere.

Marrakeshtraktaten – og dermed Marrakeshdirektivet og Marrakeshforordningen – er vigtige elementer i indsatsen for at øge udbuddet af værker i tilgængelige formater. Direktivet sikrer en større forsyningsikkerhed for personer med syns- eller læsehandicap i forhold til at få adgang til bøger, og samtidig skabes et solidt grundlag for samarbejde om udveksling af tilgængelige formater over grænserne, hvilket kan gøre det nemmere for fx danskere med syns- eller læsehandicap at få adgang til udenlandsk litteratur i tilgængelige formater.

Kulturministeriet finder, at hensynet til at sikre klare regler tilsiger, at direktivets regler så vidt muligt afspejles i loven. Direktivets regler foreslås derfor i stort omfang afspejlet i lovteksten, hvilket konkret gøres med forslaget til §§ 17 a-17 d. Den nuværende struktur i ophavsretslovens respekteres dog, således at forholdet mellem undtagelsen og de nærtstående rettigheder håndteres ved det henvisningssystem, som allerede anvendes i loven i dag. Gennemførelsen af direktivet medfører også ændringer i ophavsretslovens kapitel 6 a om tekniske foranstaltninger m.v.

Da direktivet på visse punkter er uklart, har Kulturministeriet været nødt til at foretage en række fortolkningsmæssige vurderinger i forbindelse med gennemførelsen. Det drejer sig bl.a. om forståelsen af definitionen af ”et tilgængeligt format”, hvor den danske oversættelse adskiller sig fra andre sprogversioner ift. betingelsen om, at værker skal ”præsenteres på en alternativ måde eller i en form der giver en person med syns- eller læsehandicap ligeså let og behagelig adgang til værket, som en person uden funktionsnedsættelser eller handicap”. Kulturministeriet er af den opfattelse, at ”alternativ” henviser til både ”måde” og ”form” og ikke kun til ”måde”, som den danske oversættelse indikerer. Denne fortolkning er afspejlet i forslagets § 17 a, stk. 3.

Kulturministeriet finder endvidere, at en person med syns- eller læsehandicap eller en bemyndiget enhed, som modtager et tilgængeligt format fra en anden bemyndiget enhed, der er etableret inden for EØS, skal kunne tilegne sig eller få adgang til dette format, uden at dette kræver særskilt lovhjælp. Dette er ift. grænseoverskridende udveksling udtrykkeligt nævnt i direktivets artikel 4, ligesom formålet med direktivet tilsiger, at en person med syns- eller læsehandicap også skal kunne tilgå det tilgængelige format, uanset den måde som det distribueres på. Denne fortolkning er afspejlet i forslagets § 17 b, stk. 3.

Direktivet indeholder i betragtning 14 en række begrænsninger ift. medlemsstaternes muligheder for at fastsætte kompensation, herunder at der ikke må gives kompensation, når skaden for en rettighedshaver er minimal. Kulturministeriet finder derfor, at der er behov for at præcisere, hvilke elementer der bl.a. kan lægges vægt på ift. fastsættelsen af kompensationen.

Ophavsretslovens § 72, der medfører en beskyttelse for pressemeddelelser, er ikke baseret på EU-regler, hvorfor der ikke i direktivet henvises til, at medlemsstaterne skal foretage en indskrænkning af denne bestemmelse. Kulturministeriet finder dog, at forslaget til §§ 17 a-17 d også bør finde anvendelse på § 72, da Nota m.v. i modsat fald ikke ville kunne stille tilgængelige formater af nyheder til rådighed for organisationens brugere uden aftale med rettighedshaverne. En sådan begrænsning ville efter Kulturministeriets opfattelse stride mod hensigten i direktivet.

Lovforslaget indeholder ikke yderligere betingelser for anvendelse af undtagelsen i den forslåede § 17 b end dem, som er krævet efter direktivet. Dette hænger sammen med, at direktivets betragtning 14, 1. pkt. udtrykkeligt forbyder medlemsstaterne at indføre sådanne betingelser, herunder et krav om at bemyndigede enheder skal afsøge markedet for, om en given titel er udgivet kommercielt i et tilgængeligt format, før de anvender undtagelsen. Direktivet – og derved lovforslaget – indeholder dog en række bestemmelser, der tager højde for hensynet til rettighedshaverne. Direktivet er fx begrænset til handlinger til gavn for en nøje afgrænset brugergruppe – personer med syns- eller læsehandicap – og det er en betingelse for de bemyndigede enheder, at disse handler på ikke-kommerciel basis. Samtidig må reglerne kun anvendes, når den, der ønsker at anvende undtagelsen, har lovlig adgang til det pågældende værk, hvilket svarer til betingelsen om lovligt forlæg efter den gældende ophavsretslovs § 11, stk. 3. Marrakeshdirektivet indeholder også en række regler, der skal sikre mod misbrug, når bemyndigede enheder importerer eller eksporterer tilgængelige formater. Disse regler foreslås indsat i § 17 d.

Kulturministeriet finder på nuværende tidspunkt ikke behov for at fastsætte yderligere forpligtelser for bemyndigede enheder end dem, som kræves efter direktivet, men forventer, at bemyndigede enheder, der anvender de nye regler, på frivillig basis indfører foranstaltninger, der kan være med til at

forhindre misbrug af det materiale, der stilles til rådighed i medfør af reglerne, herunder for at sikre at der ikke fremstilles tilgængelige formater på baggrund af ulovlige kopier, at de tilgængelige formater kun bruges af personer med syns- eller læsehandicap m.v.

2.3 Kompensation

2.3.1 Gældende ret

Det følger af ophavsretslovens § 17, stk. 3, at ophavsmanden har krav på vederlag, når lydoptagelser af udgivne litterære værker gengives og spredes til brug for personer med syns- og læsehandicap, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Det følger af bemærkningerne til bestemmelsen, at størrelsen af det vederlag, der skal erlægges til ophavsmændene, beror på en aftale mellem parterne. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Det følger af ophavsretslovens § 47, stk. 2, at Ophavsretslicensnævnet kan træffe afgørelse i henhold bl.a. § 17, stk. 3. Nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

På områder, der ikke er omfattet af ophavsretslovens § 17, kan der indgås aftaler mellem de bemyndigede enheder og rettighedshaverne om brug af tilgængelige formater.

2.3.2 Direktivets regler

Medlemsstaternes mulighed for at fastsætte kompensation er fastlagt i direktivets artikel 3, stk. 6:

”Medlemsstaterne kan fastsætte, at anvendelser tilladt i medfør af dette direktiv, der foretages af bemyndigede enheder, der er etableret på deres område, gøres til genstand for kompensationsordninger inden for de begrænsninger, der er fastlagt i dette direktiv.”

Disse begrænsninger er særligt beskrevet i direktivets betragtning 14:

(14) I betragtning af den særlige karakter og det særlige anvendelsesområde for den undtagelse, der indføres med dette direktiv, samt behovet for retssikkerhed for målgruppen, bør det ikke være muligt for medlemsstaterne at stille yderligere krav for anvendelsen af undtagelsen, såsom forudgående verificering af, hvorvidt værkerne stilles kommercielt til rådighed i tilgængelige formater, end dem, der er fastlagt i dette direktiv. Medlemsstaterne bør kun kunne indføre kompensationsordninger vedrørende bemyndigede enheders tilladte anvendelser af værker eller andre frembringelser. For at undgå byrder for målgruppepersoner og forhindre barrierer for den grænseoverskridende spredning af tilgængelige formater og urimelige krav til bemyndigede enheder er det vigtigt, at medlemsstaternes mulighed for at indføre sådanne kompensationsordninger er begrænset. Kompensationsordninger bør derfor ikke kræve betaling fra målgruppepersoner. De bør kun finde anvendelse på anvendelser, der foretages af bemyndigede enheder etableret på den medlemsstats område, der indfører en sådan ordning, og de bør ikke kræve betaling fra bemyndigede enheder, der er etableret i andre medlemsstater eller tredjelande, som er parter i Marrakeshtraktaten. Medlemsstaterne bør sikre, at der ikke er mere byrdefulde krav til den grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater under sådanne kompensationsordninger end for ikkegrænseoverskridende udveksling, herunder med hensyn til kompensationens form og mulige niveau. Ved fastlæggelse af kompensationsniveauet bør der tages behørigt hensyn til nonprofit-karakteren af bemyndigede enheders aktiviteter, til de almene mål, der forfølges i dette direktiv, målgruppepersonernes interesser, rettighedshaveres mulige skade og nødvendigheden af at sikre grænseoverskridende spredning af tilgængelige formater. Der bør også tages hensyn til hvert enkelt tilfældes konkrete omstændigheder, der hidrører fra fremstillingen af et bestemt tilgængeligt format. Hvis en rettighedshavers skade er minimal, bør der ikke opstå nogen pligt til at betale kompensation”.

2.3.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag

Under forhandlingerne af direktivet var det vigtigt for Danmark, at der også blev taget hensyn til rettighedshaverne (forfattere og deres forlag m.v.), da reglerne – afhængigt af den endelige udformning – kunne medføre ikke uvæsentlige skade for disse. Danmark lagde således under forhandlingerne bl.a. afgørende vægt på en løsning, hvor medlemsstaterne kan beslutte, at der kan produceres og stilles materiale til rådighed for personer med syns- og læsehandicap under forudsætning af, at rettighedshaverne modtager kompensation. Ved fastlæggelsen af niveauet for kompensationen lagde Danmark endvidere afgørende vægt på, at der ikke kun skal tages behørigt hensyn til, at der er tale om ikke-kommercielle aktiviteter til fordel for personer med syns- og læsehandicap, men at der ligeledes skal tages hensyn til den mulige skade for rettighedshaverne. Disse synspunkt blev afspejlet i det endelige direktivs artikel 3, stk. 6, og betragtning 14, der er gengivet ovenfor.

Kulturministeriet finder i lyset af Danmarks holdning til kompensationsspørgsmålet, jf. ovenfor, at direktivets muligheder for at fastsætte kompensation bør udnyttes. Dette gøres konkret i forslaget til § 17 c. Udover Danmarks holdning under forhandlingerne af direktivet, lægger Kulturministeriet vægt på, at Nota har oplevet en stor stigning i antallet af brugere – fra ca. 10.000 brugere i 2004 til ca. 135.000 brugere i 2018. Dette skyldes særligt en stor stigning i antallet af ordblinde, mens antallet af andre personer med syns- eller læsehandicap, herunder blindhed, er nogenlunde stabil. Ca. 54 % af de indmeldte brugere benytter aktivt Nota. 69 % af brugerne under 18 år er aktive (2016-tal). Stigningen i antallet af ordblinde hænger sammen med, at der er kommet større fokus på at diagnosticere personer med ordblindhed bl.a. i landets grundskoler. Dette medfører også, at langt størstedelen af Notas brugere er i alderen 10-29 år. Da personer, som én gang er blevet indmeldt ved Nota, ikke efterfølgende bliver tjekket for, om de fortsat opfylder kravene for at blive indmeldt, må det forventes, at antallet af personer i Notas brugerskare vil stige i de kommende år. Kulturministeriet lægger også vægt på, at selvom Nota mv. også fremover vil indkøbe e-bøger og lyd-bøger direkte fra det kommercielle marked, da dette kan være billigere end at fremstille det pågældende format selv, så kan det ikke udelukkes, at organisationerne i fremtiden i højere grad vil vælge selv at fremstille de tilgængelige formater. Endelig lægger Kulturministeriet vægt på, at rettighedshaverne også i dag modtager betaling fra bl.a. Nota.

Med henblik på at sikre at kompensationen ikke bliver urimelig høj for de bemyndigede enheder, hvilket kan medføre en væsentlig begrænsning af udbuddet af titler til enhedernes brugere, indeholder forslaget en undtagelse fra kompensationspligten i de tilfælde, hvor skaden for en rettighedshaver er minimal, hvilket også kræves efter direktivets betragtning 14.

Herudover foreslås det i § 17 c, stk. 2, at der ikke skal betales kompensation for fremstilling af tilgængelige formater i hverken punktskrift eller andre formater, som normalt kun kan anvendes af personer med syns- eller læsehandicap. Der er tale om formattyper, der kun anvendes i begrænset omfang i dag, men som ikke desto mindre er uundværlige for visse persontyper, fx personer der er døvblinde. Samtidig er der tale om formater, der efter Kulturministeriets opfattelse almindeligvis falder under fribrugsreglen i ophavsretslovens § 17, stk. 1, hvorfor der ikke i dag betales til rettighedshaverne på dette område. Forslaget omfatter både formater til personer med synshandicap og personer med læsehandicap, men det må forventes, at bestemmelsen hovedsageligt vil være relevant ift. blinde eller personer med andet synshandicap.

Forslaget indeholder i lighed med den nuværende § 17, stk. 3, ikke detaljerede regler om hverken opgørelsen af eller kompensationens eksakte størrelse. Udgangspunktet er derfor, at de bemyndigede enheder og rettighedshaverne indgår aftale om udformningen af kompensationsordningen og kompensationens størrelse inden for direktivets og lovforslagets rammer. Det foreslås endvidere at udvide Ophavsretslicensnævnets kompetence til at afgøre tvister mellem parterne om kompensationen, således at parterne – ud over almindelig domstolsprøvelse – har mulighed for hurtig og sagkyndig behandling af sådanne tvister.

Kulturministeriet finder, at kompensationsreglerne ikke kun skal gælde for anvendelser i medfør af forslaget § 17 b, stk. 2, men også for eksport i medfør af Marrakeshforordningen. Dette er afspejlet i forslaget til § 17 c, stk. 4.

Der henvises endvidere til de specielle bemærkninger til forslaget til § 17 c.

2.4 Andre regler om personer med handicap

2.4.1 Gældende ret

Ophavsretslovens § 17 indeholder ikke kun regler om de personer, som reguleres i direktivet.

Det følger af § 17, stk. 1, at der kan gengives og spredes værker til brug for blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst.

Det følger af § 17, stk. 4, at statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner til brug for syns- og hørehandicappede ved lyd eller -billedoptagelse kan fremstille eksemplarer af værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelser for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Det følger af ophavsretslovens § 50, stk. 1, at aftalelicens efter bl.a. § 17, stk. 4, kan påberåbes af brugere, der har indgået en aftale om den pågældende værksudnyttelse med en organisation, som omfatter en væsentligt del af ophavsmændene til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark. Det følger af ophavsretslovens § 50, stk. 4, at rettighedshaverorganisationer, som indgår aftaler omfattet af stk. 1 og 2, skal godkendes af kulturministeren til at indgå aftaler på nærmere angivne områder. Der er på nuværende tidspunkt ikke godkendt nogen rettighedshaverorganisation for det område, der er beskrevet i § 17, stk. 4.

2.4.2 Direktivets regler

Artikel 3, stk. 5, fastslår, at medlemsstaterne skal sikre, at de undtagelser, der er fastsat i stk. 1, ikke kan tilsidesættes ved aftale.

Direktivets artikel 9 indeholder en forpligtelse for Kommissionen til at fremlægge en rapport for Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om adgangen til andre værker end dem, som er omhandlet i artikel 2, nr. 1, for personer med syns- eller læsehåndicap, samt om adgangen af værker m.v. til personer med andre handicap end syns- eller læsehåndicap.

Rapporten skal afleveres senest d. 11. oktober 2020 og skal tage hensyn til udviklingen inden for relevant teknologi og indeholde en vurdering af hensigtsmæssigheden af at udvide direktivets anvendelsesområde for at forbedre adgangen til andre typer værker og frembringelser og for at forbedre adgangen til samme værker for personer med andre handicap end dem, der er omfattet af direktivet.

Artikel 9 ledsages af præambelbetragtning 19 og 20:

”(19) Kommissionen bør vurdere situationen for så vidt angår andre til rådighed værende værker og andre frembringelser i tilgængelige formater end dem, der er omfattet af dette direktiv, samt værker og andre frembringelser i tilgængelige formater, der er til rådighed for personer med andre handicap. Det er vigtigt, at Kommissionen i denne henseende evaluerer situationen nøje. Ændringer til dette direktivs anvendelsesområde kunne overvejes, om nødvendigt, på grundlag af en rapport fra Kommissionen.”

”(20) Medlemsstaterne bør fortsat kunne fastsætte en undtagelse eller begrænsning til gavn for personer med handicap i tilfælde, der ikke er omfattet af dette direktiv, navnlig vedrørende værker og andre frembringelser samt andre handicap end dem, der er omfattet af dette direktiv, jf. artikel 5, stk. 3, litra b), i direktiv 2001/29/EF. Nærværende direktiv er ikke til hinder for, at medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller begrænsninger af rettigheder, som ikke er harmoniseret under Unionens ramme for ophavsret”.

2.4.3 Kulturministeriets overvejelser og forslag

Formålet med lovændringen er at gennemføre Marrakeshdirektivets regler for personer med syns- og læsehandicap. Der tiltænkes derimod ikke nogen ændringer ift. døve og talelidende, som også er omfattet af den nuværende § 17, stk. 1, hvorfor reglerne for disse personer foreslås videreført uændret i forslaget. Ligeledes videreføres ophavsretslovens § 17, stk. 4, der med forslaget bliver § 17, stk. 3. Det præciseres dog, at bestemmelserne ikke finder anvendelse på de områder, som reguleres af forslaget til §§ 17 a-17 d.

3. Ligestillingsvurdering af lovforslaget

Det vurderes ikke, at forslaget har nogle ligestillingsmæssige konsekvenser.

4. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Forslaget vurderes ikke at have væsentlige økonomiske konsekvenser for det offentlige. Betalingen til rettighedshaverne kan i dag ske som følge af aftaler mellem rettighedshaverne og personer med syns- eller læsehandicap eller som følge af den kompensation, som ophavsmanden modtager i medfør af ophavsretslovens § 17, stk. 3. Med de nye regler vil der under visse betingelser skulle betales kompensation til rettighedshaverne i medfør af forslaget til § 17 c. Herudover vil der skulle betales for erhvervelse af bøger m.v., som ikke falder ind under anvendelsesområdet for de nye regler. Dette vil fx være tilfældet, hvis Nota ønsker at købe en lydbog, som rettighedshaverne har udgivet i et tilgængeligt format, i stedet for selv at fremstille lydbogen. Dermed vil Nota imidlertid spare egne produktionsomkostninger.

Det er ikke muligt at fastslå de præcise økonomiske konsekvenser ved implementering af direktivet med kompensation, da det nøjagtige kompensationsniveau ikke vil være fastsat i loven men derimod i aftaler mellem bemyndigede enheder og rettighedshaverne eller i kendelser fra Ophavsretslicensnævnet. Hvis der indføres en kompensationsordning, skal der ikke betales kompensation, hvis en rettighedshaver kun lider minimal skade, hvilket er et krav efter direktivet.

Selvom lovgrundlaget ændrer sig, er det dog den overordnede vurdering, at implementering af direktivet ikke vil medføre en væsentlig ændret betaling samlet set til rettighedshaverne end i dag. Såfremt direktivet vil påvirke den fremadrettede kompensation, der skal gives til rettighedshaverne, forventes det at være i nedadgående retning (dvs. lavere betalinger til rettighedshaverne), bl.a. i lyset af de begrænsninger i forhold til størrelsen på kompensationen, som er nævnt i de specielle bemærkninger til § 17 c nedenfor.

Forslaget vurderes samlet set at kunne have positive administrative konsekvenser for det offentlige. Med forslaget vil rettighedshaverne ikke længere kunne nedlægge forbud mod offentlige myndigheders produktion og distribution af værker m.v. i tilgængelige formater, så længe denne udnyttelse sker inden for rammerne af de nye regler. Offentlige myndigheder m.v. vil heller ikke være forpligtet til at foretage en afsøgning af, om et værk foreligger kommercielt i et tilgængeligt format.

Marrakeshdirektivet indeholder i artikel 5 og 6 en række forpligtelser for offentlige myndigheder, som importerer eller eksporterer værker m.v. i tilgængelige formater i overensstemmelse med direktivets artikel 4. Disse forpligtelser vurderes dog at være af mindre karakter, ligesom det vurderes, at Nota – der må forventes at anvende reglerne om import og eksport mest - i et stort omfang allerede opfylder kravene, hvorfor der ikke vil være væsentlige konsekvenser forbundet med de nye regler for Nota.

5. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Af samme grunde, som er anført ovenfor i afsnittet om de økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige, vurderes forslaget ikke at have væsentlige økonomiske konsekvenser for erhvervslivet

m.v. Dog kan det ikke afvises, at betalingen til rettighedshaverne vil blive lidt mindre end i dag, når principperne for opgørelsen af kompensationen i direktivets betragtning 14 tages i betragtning.

Forslaget indeholder ikke administrative forpligtelser for erhvervslivet m.v.

6. *De administrative konsekvenser for borgerne*

Forslaget forventes at have positive, administrative konsekvenser for personer med syns- og læsehandicap, der overordnet set forventes at få større adgang til tilgængelige formater, herunder udenlandsk litteratur. Da forslaget ikke indeholder en betingelse om, at bemyndigede enheder først skal foretage en afsøgning af det kommercielle marked, før enheden fremstiller et tilgængeligt format, må det også forventes, at personer med syns- og læsehandicap vil kunne få hurtigere adgang til litteratur. Endelig vil en administrativ eller økonomiske besparelse for de bemyndigede enheder kunne bidrage til, at flere titler end i dag vil blive stillet til rådighed for personer med syns- eller læsehandicap.

7. *De miljømæssige konsekvenser*

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

8. *Forholdet til EU-retten*

Forslaget har til formål at gennemføre Marrakeshdirektivet samt foretage ændringer, der vurderes hensigtsmæssige som følge af Marrakeshforordningen. Samtidig foretages der ændringer i

Ophavsretslovens § 17, der er fastsat med hjemmel i Infosoc-direktivet, artikel 5, stk. 3, litra b.

Marrakeshdirektivet foreslås gennemført på en måde, der på den ene side ikke går videre end minimumskravene i direktivet, men som samtidig sker i respekt for ophavsretslovens struktur og terminologi. Direktivet overlader det til medlemsstaterne at vælge, om rettighedshaverne skal modtage kompensation, når undtagelsen i direktivet anvendes. Forslaget til § 17 c lægger op til, at rettighedshaverne modtager denne kompensation inden for de rammer, der tillades i direktivet.

Der henvises endvidere til afsnit 2.2.3 ovenfor, der beskriver de centrale fortolkningsmæssige valg, som er foretaget i forbindelse med udarbejdelsen af forslaget.

9. *Hørte myndigheder og organisationer m.v.*

Lovforslaget har været sendt i høring til følgende myndigheder og organisationer m.v.:

[...]

10. *Sammenfattende skema*

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og	Ja, som følge af administrative besparelser samt evt. mindre betaling til rettighedshaverne.	Ingen

regioner		
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ja, som følge af forbud mod krav om, at fx Nota skal afsøge markedet for, om der foreligger tilgængelige formater, hvilket ofte vil være situationen i dag.	Ja, men kun mindre udgifter til efterlevelse af forpligtelserne i forslaget til § 17 d.
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Forventeligt ingen, dog kan det ikke afvises, at betalingen vil blive lidt mindre end i dag som følge af reglerne.
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ja, forslaget forventes at medføre et øget udbud af tilgængelige formater for personer med syns- eller læsehandicap.	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget har til formål at gennemføre Marrakeshdirektivet samt foretage ændringer, der vurderes hensigtsmæssige som følge af Marrakeshforordningen. Samtidig foretages der ændringer i Ophavsretslovens § 17, der er fastsat med hjemmel i Infosoc-direktivet, artikel 5, stk. 3, litra b.	
Er i strid med de fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering Går videre end minimumskrav i EU-regulering	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Den foreslåede fodnote til lovens titel indeholder en opsamling af titelnoterne fra ophavsretsloven fra 1995 samt de efterfølgende ændringslove, som har implementeret EU-direktiver i ophavsretsloven. Loven viderefører de bestemmelser, der gennemfører disse direktiver. Til sidst i fodnoten er tilføjet, at ophavsretsloven med dette lovforslag også vil indeholde bestemmelser, der gennemfører Marrakeshdirektivet.

Til nr. 2

Det følger af forslaget, at den fælles overskrift for §§ 17-17 d ændres fra ”syns- og hørehandicappede” til ”personer med syns-, læse- og hørehandicap m.v.”, da dette i højere grad afspejler den terminologi, der anvendes i bestemmelserne.

Til nr. 3

Det følger af forslaget til ændring af § 17, stk. 1, 1. pkt., at bestemmelsen ikke længere omfatter

blinde, svagtseende og personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst. Ændringen er en konsekvens af, at disse personer i stedet foreslås omfattet af forslagets §§ 17 a-17 d. Bestemmelsen vil stadig kunne anvendes til at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de spredte eksemplarer er særligt bestemt til brug for døve og talelidende i det omfang, at §§ 17 a-17 d ikke finder anvendelse. Bestemmelsen skal således ses som et supplement til §§ 17 a-17 d.

Til nr. 4

Det følger af forslaget, at § 17, stk. 3, ophæves. § 17, stk. 4, bliver herefter til stk. 3. Dette betyder, at § 17 ikke længere giver ret til at gengive og sprede lydoptagelser af udgivne litterære værker til brug for personer med syns- og læsehandicap. Sådanne udnyttelser reguleres i stedet i forslaget til §§ 17 a-17 d.

Til nr. 5

Det følger af forslaget, at § 17, stk. 4, der bliver til stk. 3, ikke finder anvendelse på de områder, der er omfattet af de foreslåede §§ 17 a-17 d. Der er således intet overlap mellem de forskellige regler. Dette betyder fx, at sociale eller almennyttige institutioner, der i forbindelse med fremstillingen af et tilgængeligt format, foretager en eksemplarfremstilling af fx en radioudsendelse, ikke vil kunne anvende § 17, stk. 4, der bliver til stk. 3, men derimod den foreslåede § 17 b.

Til nr. 6

Forslaget til §§ 17 a-17 d har til formål at gennemføre Marrakeshdirektivets artikel 2, nr. 1) og artikel 3, stk. 1-3, og 5-6, samt artikel 4 og 5.

Det følger af forslaget til § 17 a, stk. 1, at i §§ 17 a-17 d forstås ved begrebet ”værk” offentliggjorte værker i form af bøger, tidsskrifter, aviser, blade eller anden type skriftligt materiale, notation samt tilhørende illustrationer på ethvert medie. Bestemmelserne danner rammen for de typer værker, som er omfattet af forslaget til §§ 17 a-17 d, hvilket betyder, at fx filmværker eller selvstændige billeder ikke er omfattet af undtagelsen. Da definitionen omfatter de oplyste værker på ”ethvert medie” omfatter definitionen bl.a. værker på både analoge og digitale medier, herunder værker i form af e-bøger og i lydform såsom lydbøger. Det er en betingelse, at værket er offentliggjort, jf. § 8, stk. 1. Dette betyder, at et værk anses for offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden. Ikke-offentliggjorte

værker og værker, der ikke er gjort lovligt tilgængelige for almenheden, er således ikke omfattet af definitionen.

Det følger af forslaget til § 17 a, stk. 2, at der ved en ”person med syns- eller læsehandicap”, jf. §§ 17 a–17 d, forstås en person, der uanset eventuelle andre handicap:

- 1) er blind;
- 2) har en synsnedsættelse, som ikke kan afhjælpes, så vedkommende får en synsfunktion, der tilnærmelsesvis svarer til synet hos en person uden en sådan funktionsnedsættelse, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden en sådan funktionsnedsættelse;
- 3) har et perceptions- eller læsehandicap, og som derfor er ude af stand til at læse trykte værker i tilnærmelsesvis samme grad som en person uden et sådant handicap; eller
- 4) på anden måde grundet et fysisk handicap er ude af stand til at holde eller håndtere en bog eller fokusere eller bevæge øjnene i et omfang, der normalt muliggør læsning.

Definitionen indeholder en udtømmende liste over de personer, der er omfattet af begrebet ”personer med syns- eller læsehandicap”, når dette begreb anvendes i de foreslåede §§ 17 a–17 d. Vurderingen af, hvorvidt en person er omfattet eller ikke er omfattet af definitionen, skal altid ske på individuel basis. Såfremt dette gøres ved fx lægeerklæring eller ved visitation af en offentlig myndighed, må der være en formodning for, at den pågældende person opfylder betingelserne.

Særligt ift. nr. 2) bemærkes, at det ikke er en betingelse for anvendelsen, at den pågældende person først underkastes alle mulige behandlingsmetoder, før det konstateres, at personen er omfattet af definitionen. Såfremt synsnedsættelsen kan afhjælpes ved hjælp af fx briller eller kontaktlinser, vil personen falde uden for definitionen.

Særligt ift. nr. 3) bemærkes, at begrebet ”perceptions- eller læsehandicap” omfatter dysleksi og enhver anden form for indlæringsvanskelighed.

Det følger af forslaget til § 17 a, stk. 3, at der i §§ 17 a–17 d ved et ”tilgængeligt format” forstås værker, jf. § 17 a, stk. 1, der præsenteres på en alternativ måde eller alternativ form, der giver en person med syns- eller læsehandicap ligeså let og behagelig adgang til værket, som en person uden funktionsnedsættelser eller handicap. Tilgængelige formater kan fx have form af punktskrift, stor skrift, tilgængelige e-bøger, lydbøger og radioudsendelser. Definitionen skal ses i sammenhæng med den foreslåede § 17 b, hvorfor der henvises til bemærkningerne hertil.

Det følger af forslaget til § 17 a, stk. 4, at der i §§ 17 a–17 d ved en ”bemyndiget enhed” forstås en enhed, der er godkendt eller anerkendt af en medlemsstat inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) til at forestå uddannelse, undervisning, tilpasset læsning eller adgang til information for personer med syns- eller læsehandicap på ikke-kommerciel basis. Det omfatter også offentlige institutioner eller nonprofitorganisationer, der leverer de samme ydelser til personer med syns- eller læsehandicap som en af deres primære aktiviteter, institutionelle forpligtelser eller som en del af deres almennyttige opgaver. Definitionen skal forstås på samme måde som Marrakeshdirektivets artikel 2, litra d).

Definitionen omfatter for det første en enhed, der er godkendt eller anerkendt af en medlemsstat inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) til at forestå uddannelse, undervisning, tilpasset læsning eller adgang til information for personer med syns- eller læsehandicap. Dette kan fx være Nota eller en tilsvarende organisation i et andet land. Det er ikke en betingelse for at blive omfattet af definitionen, at der er tale om en myndighed, men den pågældende enhed skal være godkendt eller anerkendt, fx ved lov, til at forestå en eller flere af de oplyste opgaver ift. personer med

syns- eller læsehandicap. Herudover er det et krav, at udøvelse af disse opgaver sker på ikke-kommerciel basis.

For det andet omfatter definitionen enheder, som ikke nødvendigvis er blevet godkendt eller anerkendt til at udføre ovennævnte opgaver, men som leverer de samme ydelser til personer med syns- eller læsehandicap som en af deres primære aktiviteter, institutionelle forpligtelser eller som en del af deres almenyttige opgaver. Dette kan fx være landets uddannelses- og undervisningsinstitutioner – i det omfang, at de ikke allerede er omfattet af den første del af definitionen – eller private nonprofitorganisationer.

Det følger af forslaget til § 17 b, stk. 1, at en person med syns- eller læsehandicap, eller en person, der handler på dennes vegne, må fremstille et tilgængeligt format. De tilgængelige formater må kun bruges af personen med syns- eller læsehandicap.

Forslaget giver mulighed for, at en person med syns- eller læsehandicap kan fremstille et tilgængeligt format af de værker, som er nævnt i § 17 a, stk. 1, til denne persons eksklusive brug. I forbindelse hermed kan personen med syns- eller læsehandicap – eller den person, der handler på dennes vegne – foretage enhver handling, der er nødvendig for at ændre, konvertere eller tilpasse værket på en sådan måde, at der kan frembringes et tilgængeligt format. Sådanne ændringer kan bl.a. bestå i at skabe muligheder for, at en person med syns- eller læsehandicap kan navigere i tilgængelige formater. Det kan også bestå i omdannelse og strukturering af matematiske formler, oversigter, tabeller og diagrammer, således at indholdet bliver meningsfuldt for personer med syns- eller læsehandicap.

Forslaget giver mulighed for at fremstille ”tilgængelige formater”, som defineret i forslagets § 17 a, stk. 3. Det er således en betingelse for anvendelsen af undtagelsen, at det pågældende værk gøres tilgængeligt for en person med syns- eller læsehandicap, dvs. at det pågældende ikke-tilgængelige værk skal præsenteres på en alternativ måde eller i en alternativ form, som giver personen med syns- eller læsehandicap ligeså let og behagelig adgang til værket, som en person uden funktionsnedsættelser eller handicap. Dette betyder, at der ikke med de nye regler kan fremstilles et tilgængeligt format på baggrund af fx en e-bog, der allerede er tilgængelig for en person med syns- og læsehandicap, dvs. som er ”født tilgængelig”. Den pågældende person har dog i denne situation valgfrihed ift., om personen vil indkøbe bogen på det kommercielle marked i det tilgængelige format, eller om personen vil anvende de nye regler til selv at fremstille et tilgængeligt format på baggrund af samme bogtitel i et ikke-tilgængeligt format – fx hvis bogen ligeledes findes på markedet i papirformat. Forslaget indeholder derimod ikke et krav om, at personen med syns- eller læsehandicap skal afsøge markedet for, om der foreligger et tilgængeligt format af det pågældende værk, før vedkommende anvender forslaget til § 17 b, stk. 1.

En person med én type syns- eller læsehandicap vil endvidere ikke være forhindret i at fremstille et tilgængeligt format, selvom det pågældende værk er tilgængeligt for personer med andre typer syns- eller læsehandicap.

De tilgængelige formater, der fremstilles i medfør af bestemmelsen, skal opfylde kravene i ophavsretslovens § 3, dvs. ophavsmandens respekt- og navngivningsret. Dette dog med behørig hensyntagen til de ændringer, der er nødvendige for at gøre værket m.v. tilgængeligt i det tilgængelige format. Det er endvidere en betingelse, at ophavsretslovens § 11 iagttages. Heraf følger bl.a., at når et værk anvendes i henhold til de nye regler, må værket ikke ændres i videre udstrækning, end den tilladte brug kræver, samt at fremstillingen af tilgængelige formater ikke må ske på grundlag af en gengivelse af værket i strid med § 2. Det betyder, at bestemmelsen ikke giver hjemmel til at fremstille tilgængelige formater, hvis dette sker på baggrund af et ulovligt eksemplar.

Det tilgængelige format må kun anvendes af personen med syns- og læsehandicap. Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at personen med syns- eller læsehandicap, eller en person, der handler på dennes

vegne, kan foretage tilgængeliggørelse for almenheden, jf. ophavsretslovens § 2. Bestemmelsen kan endvidere ikke anvendes til at fremstille tilgængelige formater til denne persons familie, studiekreds eller den person, der handler på vegne af personen med syns- eller læsehandicap. Ligeledes må andre personer end den syns- eller læsehandicappede generelt ikke få adgang til fx Notas lydoggssamling.

De personer, der kan fremstille et tilgængeligt format til personen med syns- eller læsehandicap, er begrænset til personer med syns- eller læsehandicap, jf. forslaget til § 17 a, stk. 2, samt en person, der handler på dennes vegne. Hermed forstås fx familie, venner eller plejepersonale, som således også kan anvende reglerne til at fremstille et tilgængeligt format. Bemyndigede enheder, jf. forslaget til § 17 a, stk. 4, kan fremstille eksemplarer til personen med syns- eller læsehandicap på baggrund af forslaget til § 17 b, stk. 2.

Det følger af forslaget til § 17 b, stk. 2, at en bemyndiget enhed må fremstille et tilgængeligt format af de værker, som er nævnt i § 17 a, samt overføre et tilgængeligt format, stille det til rådighed, sprede det eller udlåne det til en person med syns- og læsehandicap eller en anden bemyndiget enhed inden for det Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). De handlinger, der er nævnt i 1. pkt., må kun ske på ikke-kommerciel basis og til brug for personer med syns- eller læsehandicap.

Bestemmelsen giver for det første ret til fremstilling af tilgængelige formater til eksklusiv brug for personer med syns- eller læsehandicap. Der gælder de samme betingelser for fremstillingen af værker som, hvis den syns- og læsehandicappede selv havde fremstillet det tilgængelige format i medfør af forslaget til § 17 b, stk. 1. Der henvises derfor til bemærkninger hertil.

For det andet giver bestemmelsen mulighed for, at bemyndigede enheder kan overføre, stille til rådighed, sprede eller udlåne de tilgængelige formater til en anden bemyndiget enhed eller en person med syns- eller læsehandicap inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Andre former for tilgængeliggørelse for almenheden, som ikke er nævnt, fx udlejning eller direkte offentlig fremførelse, er derimod ikke omfattet af bestemmelsen.

Det er en betingelse for anvendelse af bestemmelsen, at fremstillingen og distributionen af tilgængelige formater sker på ikke-kommerciel basis. Det er således ikke tilstrækkeligt, at den pågældende bemyndigede enhed normalt agerer på ikke-kommerciel basis, hvis fremstillingen og distributionen af tilgængelige formater sker på kommerciel basis. Det vil altid afhænge af en konkret vurdering, hvorvidt den pågældende handling sker på kommerciel eller ikke-kommerciel basis, herunder om anvendelsen sker for at generere et overskud.

Det følger af forslaget til § 17 b, stk. 3, at en person med syns- eller læsehandicap eller en bemyndiget enhed, må tilegne sig eller få adgang til et tilgængeligt format, der overføres, stilles til rådighed, spredes eller udlånes af en bemyndiget enhed, der er etableret inden for det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Bestemmelsen medfører, at når en bemyndiget enhed inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde distribuerer et tilgængeligt format i overensstemmelse med den nationale gennemførelse af Marrakeshdirektivet, så må modtageren – der efter reglerne kan være enten en person med syns- eller læsehandicap eller en bemyndiget enhed i en hvilken som helst medlemsstat – også tilegne sig og få adgang til dette tilgængelige format, hvilket efter omstændighederne kan kræve en eksemplarfremstilling og andre udnyttelser af det pågældende tilgængelige format. Bestemmelsen medfører bl.a., at personer med syns- eller læsehandicap og bemyndigede enheder i Danmark har ret til at tilegne sig og få adgang til tilgængelige formater, der stammer fra andre medlemsstater inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Forslaget til § 17 b, stk. 4, medfører, at forslaget til § 17, stk. 1-3, ikke kan tilsidesættes ved aftale. Aftalebemmelser, der søger at forhindre eller begrænse anvendelsen af disse regler, har således ingen retsvirkning. Forslaget er derimod ikke til hinder for, at bemyndigede enheder og

rettighedshaverne samarbejder med henblik på at opnå direktivets formål, herunder ved at indgå aftaler om fx størrelsen på kompensation for anvendelse af undtagelsen, anvendelse af tekniske foranstaltninger, køb af værker på det kommercielle marked m.v.

Det følger af forslaget til § 17 c, stk. 1, at når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, anvender § 17 b, stk. 2, har ophavsmanden krav på kompensation, jf. dog forslaget til § 17 c, stk. 2. Bestemmelsens 1. pkt. finder ikke anvendelse, hvis skaden for en ophavsmand er minimal.

Kompensationskravet gælder kun for bemyndigede enheder, der er etableret i Danmark. Bemyndigede enheder, som ikke er etableret i Danmark, er følgelig ikke omfattet af kompensationskravet, uanset at de overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater til bemyndigede enheder eller personer med syns- eller læsehandicap i Danmark.

Forslaget skal ses i lyset af Marrakeshdirektivets betragtning 14, hvoraf bl.a. følger, at der kun må kræves kompensation fra de bemyndigede enheder og ikke fra personer med syns- eller læsehandicap. Der kan endvidere kun kræves kompensation fra bemyndigede enheder, der er etableret på den pågældende medlemsstats område, hvorfor der ikke kan kræves betaling fra bemyndigede enheder, der er etableret i andre medlemsstater eller tredjelande, som er parter i Marrakeshtraktaten. Der må følgelig kun kræves kompensation fra bemyndigede enheder, der er etableret i Danmark. Det følger ligeledes af betragtning 14, at medlemsstaterne bør sikre, at der ikke er mere byrdefulde krav til den grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater under sådanne kompensationsordninger end for ikkegrænseoverskridende udveksling, herunder med hensyn til kompensationens form og mulige niveau.

Ift. fastsættelsen af kompensationsniveauet følger det af betragtning 14, at der bør tages behørigt hensyn til nonprofit-karakteren af bemyndigede enheders aktiviteter, til de almene mål, der forfølges med Marrakeshdirektivet, til hensynet til personer med syns- eller læsehandicap, til rettighedshavernes mulige skade og nødvendigheden af at sikre grænseoverskridende spredning af tilgængelige formater. Der bør også tages hensyn til hvert enkelt tilfældes konkrete omstændigheder, der hidrører fra fremstillingen af et bestemt tilgængeligt format. Endelig følger det, at hvis en rettighedshavers skade er minimal, bør der ikke opstå nogen pligt til at betale kompensation, hvilket er afspejlet i sidste led af bestemmelsen.

Kulturministeriet finder på den baggrund, at ovennævnte hensyn bør inddrages i forbindelse med fastlæggelsen af kompensationsniveauet for de bemyndigede enheders udnyttelser i henhold til § 17 b, stk. 2. Ift. den konkrete fastlæggelse af kompensationsniveauet finder Kulturministeriet, at der bl.a. kan tages højde for omfanget af udnyttelsen, om rettighedshaverne selv har udgivet et tilgængeligt format på det kommercielle marked, og om rettighedshaverne på anden måde har fået betaling. Hvis det tilgængelige format f.eks. laves på baggrund af en bog i et ikke-tilgængeligt format, som en skole har indkøbt fra rettighedshaverne med det formål at give en elev med et syns- eller læsehandicap adgang til bogen i et tilgængeligt format, vil dette kunne tale for, at der vil være skade af minimal karakter, da rettighedshaverne må antages at have modtaget betaling på anden vis – nemlig ved skolens indkøb.

Det vil som udgangspunkt være op til parterne selv at udforme kompensationsordningen, herunder fastlægge kompensationens størrelse i overensstemmelse med principperne ovenfor. Såfremt parterne ikke kan blive enige herom, kan hver af parterne forelægge sagen for Ophavsretslicensnævnet, jf. forslaget til § 17 c, stk. 3, eller domstolene.

Kompensationskravet gælder både for fremstillingen af tilgængelige formater samt for overføring, tilrådighedsstillelse, spredning eller udlån af disse. Det står dog parterne frit at aftale, at betalingen knyttes op på fx fremstillingen eller overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af de tilgængelige formater, således at det samlede kompensationsniveau er i overensstemmelse med

ovennævnte principper, herunder at der ikke skal svares kompensation, hvis en rettighedshavers skade er minimal.

Kulturministeriet forventer, at parterne indgår i forhandlingerne i god tro, og at de giver hinanden alle rimelige og nødvendige oplysninger - fx til brug for fastlæggelse af kompensationsniveauet, herunder om det foreligger minimal skade.

Det følger af forslaget til § 17 c, stk. 2, at der ikke skal betales kompensation, når en bemyndiget enhed fremstiller tilgængelige formater i punktskrift eller i andre formater, der normalt kun anvendes af personer med syns- eller læsehandicap, eller når sådanne tilgængelige formater overføres, stilles til rådighed, spredes eller udlånes, jf. § 17 b, stk. 2. Bestemmelsen finder for det første anvendelse på tilgængelige værker i form af punktskrift – også kaldet braille.

Andre formater, der er sammenlignelige med formater i punktskrift, vil tillige være omfattet af forslaget til § 17, c, stk. 2. Dette kan fx være omdannelse af grafiske symboler, formler eller tabeller, der teknisk set ikke fremstilles i punktskrift, men som er bearbejdet på anden måde, som gør det muligt for personer med bl.a. synshandicap at tilgå dem. Før disse formater omfattes af bestemmelsen, er det en betingelse, at har en sådan karakter, at de normalt kun vil kunne anvendes af personer med syns- eller læsehandicap, fx hvis tilegnelse af formater – på linje med braille – kræver forudgående indlæring af et særligt sprog eller særlig teknik, således at personer uden syns- og læsehandicap normalt ville tilegne sig det pågældende værk på en anden måde. Modsat vil formater, der uden større vanskeligheder kan tilgås af alle og enhver, herunder personer med syns- eller læsehandicap, ikke være omfattet af bestemmelsen. Det forventes, at bestemmelsen som udgangspunkt kun vil være relevant for personer med synshandicap.

Bestemmelsen gælder både fysiske bøger samt e-bøger, der fx gør det muligt at læse punktskrift via et punktdisplay eller lignende.

Det følger af forslaget til § 17 c, stk. 3, at hvis der ikke kan opnås enighed om kompensationen, jf. stk. 1, kan hver af parterne forelægge tvisten for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Bestemmelsen modsvarer af den foreslåede ændring af ophavsretslovens § 47, stk. 2, hvor der lægges op til, at § 17 c, stk. 3, tilføjes til listen over de bestemmelser, hvor Ophavsretslicensnævnet har kompetence.

Forslaget medfører, at Ophavsretslicensnævnet vil kunne træffe afgørelse om udformningen af kompensationsordningen og kompensationens størrelse, herunder beslutte at der ikke skal betales kompensation, fordi skaden for en rettighedshaver er minimal.

Det følger af forslaget til § 17 c, stk. 4, at § 17 c, stk. 1-3, finder tilsvarende anvendelse, når en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, foretager handlinger i medfør af artikel 3 i Marrakeshforordningen. En bemyndiget enhed skal således – inden for rammerne af § 17 c - også betale kompensation, når den spreder, overfører eller tilrådighedsstiller tilgængelige formater til en person med syns- eller læsehandicap eller en anden bemyndiget enhed i et tredjeland, der er part i Marrakeshtraktaten. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af direktivets betragtning 14, at medlemsstaterne bør sikre, at der ikke er mere byrdefulde krav til den grænseoverskridende udveksling af tilgængelige formater end for ikkegrænseoverskridende udveksling, herunder med hensyn til kompensationens form og mulige niveau. Såfremt parterne ikke kan blive enige herom, kan hver af parterne forelægge sagen for Ophavsretslicensnævnet.

Det følger af forslaget til § 17 d, stk. 1, at en bemyndiget enhed, der er etableret i Danmark, og som overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater til personer med syns- eller læsehandicap eller bemyndigede enheder i andre lande inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), eller som importerer tilgængelige formater fra en bemyndiget enhed, der er etableret i disse lande, skal indføre en praksis for at sikre, at den:

- 1) kun spreder, overfører tilgængelige formater til og stiller tilgængelige formater til rådighed for personer med syns- eller læsehandicap eller andre bemyndigede enheder;
- 2) tager passende skridt for at modvirke, at tilgængelige formater bliver fremstillet, spredt, overført eller stillet til rådighed på uautoriseret vis;
- 3) udviser den fornødne omhu ved og fører registre over sin behandling af værker deraf; og
- 4) på sit websted, hvis dette er passende, eller gennem andre online- eller offline-kanaler offentliggør og opdaterer oplysninger om, hvordan den overholder forpligtelserne i nr. 1)-3).

Forslaget gælder kun for bemyndigede enheder, der er etableret i Danmark. Bemyndigede enheder, der er etableret i andre EØS-lande, og som overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater til danskere med syns- eller læsehandicap eller danske bemyndigede enheder, vil dog qua direktivets regler have lignende forpligtelser i deres hjemland.

Bestemmelsen finder kun anvendelse, hvis en bemyndiget enhed foretager de handlinger, som er oplyst i bestemmelsen, dvs. enten overføring, tilrådighedsstillelse, spredning eller udlån af tilgængelige formater over grænserne eller import af tilgængelige formater fra bemyndigede enheder i andre EØS-lande. Dette betyder, at bemyndigede enheder, som kun agerer nationalt, ikke er omfattet af reglerne. Som nævnt i afsnit 2.2.3 forventer Kulturministeriet, at bemyndigede enheder, der anvender de nye regler, på frivillig basis indfører foranstaltninger, der kan være med til at forhindre misbrug af reglerne, herunder ved at sikre at der ikke fremstilles tilgængelige formater på baggrund af ulovlige eksemplarer, at de tilgængelige formater kun bruges af personer med syns- eller læsehandicap m.v. Sådanne tiltag kan fx fastsættes i en samarbejdsaftale mellem de bemyndigede enheder og rettighedshaverne, som det fx er tilfældet ift. Nota i dag.

En bemyndiget enhed, som er omfattet af bestemmelsen, vil skulle indføre og følge en praksis, der som minimum skal indeholde de i stk. 1, nr. 1)-4) nævnte tiltag. Det vil være op til den pågældende enhed selv at udforme denne praksis, men enheden kan – som det ofte er tilfældet i dag – indgå aftaler med rettighedshaverne om fastsættelse af de tiltag, som nævnes i bestemmelsen.

Hvis de nævnte tiltag kræver behandling af personoplysninger, skal denne behandling ske i overensstemmelse med forordning 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (databeskyttelsesforordningen).

Det følger af forslaget til § 17 d, stk. 2, at de i stk. 1 nævnte bemyndigede enheder skal efter anmodning give personer med syns- eller læsehandicap, andre bemyndigede enheder eller ophavsmænd en liste over de tilgængelige formater, som den har til rådighed, samt navn og kontaktoplysninger på de bemyndigede enheder, den har samarbejdet med i forbindelse med udvekslingen af tilgængelige formater. Hvis den i 1. pkt. nævnte information gives til en person med syns- eller læsehandicap, skal den gives i et format, der kan tilgås af personen med syns- eller læsehandicap.

Forslaget medfører en informationsforpligtelse for de bemyndigede enheder, som er omfattet af forslaget til § 17, stk. 2, nr. 1, dvs. bemyndigede enheder, der er etableret i Danmark, og som overfører, stiller til rådighed, spreder eller udlåner tilgængelige formater til personer med syns- eller læsehandicap eller bemyndigede enheder i andre lande inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), eller som importerer tilgængelige formater fra en bemyndiget enhed, der er etableret i disse lande. Forpligtelsen gælder således ikke for bemyndigede enheder, der kun agerer nationalt.

Den information, der skal gives i medfør af forslaget, vedrører for det første en liste over de tilgængelige formater, som den bemyndigede enhed har til rådighed. Denne information skal indeholde en opgørelse

over de titler, som den pågældende enhed har til rådighed, samt en beskrivelse af hvilke formater, disse titler foreligger i. For det andet skal den bemyndigede enhed give navn og kontaktoplysninger på de bemyndigede enheder, den har samarbejdet med i forbindelse med udvekslingen af tilgængelige formater. Den information, der skal gives i medfør af forslaget, skal modsvare anmodningen, dvs. at de bemyndigede enheder ikke behøver at give alle de oplysninger, som er nævnt i bestemmelsen, hvis der fx kun spørges til én titel.

Hvis oplysningerne gives til en person med syns- eller læsehandicap, skal den gives på en måde, så personen kan tilgå dem. Dette kan kræve, at listerne laves i et tilgængeligt format, men kan efter omstændighederne også ske telefonisk. Bestemmelsen forpligter derimod ikke organisationen til at oversætte oplysningerne til andre sprog.

De bemyndigede enheder, som er omfattet af bestemmelsen, er udelukkende forpligtet til at give den ønskede information efter den har modtaget en anmodning fra en person med syns- eller læsehandicap, andre bemyndigede enheder eller – qua henvisningerne fra §§ 65, 66 og 69-72 – fra en ophavsmand eller anden rettighedshaver. Det vil sige, at den pågældende enhed ikke efter forslaget er forpligtet til af egen drift at give information til disse.

Til nr. 7

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 47, stk. 2, henvises til § 17 c, stk. 3, i stedet for til § 17, stk. 3. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, og at der samtidig foreslås indsat en ny § 17 c.

Til nr. 8

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 48, stk. 2 og 3, henvises til ophavsretslovens § 17, stk. 3, i stedet for til stk. 4. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Til nr. 9

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 49, stk. 1, henvises til § 17 c, stk. 1, i stedet for til § 17, stk. 3. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, og at der samtidig foreslås indsat en ny § 17 c.

Til nr. 10

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 50, stk. 1 henvises til ophavsretslovens § 17, stk. 3, i stedet for til stk. 4. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Til nr. 11

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 52, stk. 1, henvises til ophavsretslovens § 17, stk. 3, i stedet for til stk. 4. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Til nr. 12

Forslaget medfører, at forslaget til §§ 17-17 d, finder tilsvarende anvendelse på udøvende kunstneres fremførelse og optagelser heraf, jf. ophavsretslovens § 65.

Henvisningen til § 17 er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at udøvende kunstnere, herunder indlæsere, ikke kan modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Det medfører også, at fx indlæsere vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c, når der fremstilles et tilgængeligt format af en lydbyg, og at Ophavsretslicensnævnet har kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom. Henvisningen til § 17 d medfører, at også udøvende kunstnere kan indgive en anmodning efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Til nr. 12

Forslaget medfører, at forslaget til §§ 17-17 d, finder tilsvarende anvendelse på lydoptagelser og eftergørelser heraf, jf. ophavsretslovens § 66.

Henvisningen til § 17 er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at fremstillere af lydoptagelser ikke kan modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Det medfører også, at fremstillere af lydoptagelser vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c, og at Ophavsretslicensnævnet har kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom. Henvisningen til § 17 d medfører, at også fremstillere af lydoptagelser kan indgive en anmodning om oplysninger efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Til nr. 13

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 67, stk. 1, henvises til ophavsretslovens § 17, stk. 3, i stedet for til stk. 4. Ændringen er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Da forslaget til §§ 17 a-17 d ikke omfatter billedoptagelser, findes det ikke nødvendigt at henvise til disse bestemmelser i § 67.

Til nr. 14

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 69, stk. 3, henvises til de nye regler, der foreslås indsat i §§ 17 a-17 d.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at fx radioforetagender ikke vil kunne modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Det medfører også, at radio- og fjernsynsforetagender vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c, når der fx fremstilles et tilgængeligt format på grundlag af en bog, som oplæses i radioen, og at Ophavsretslicensnævnet har kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom. Henvisningen til § 17 d medfører, at også radio- og fjernsynsforetagender kan indgive en anmodning om oplysninger efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Det henvises i øvrigt til bemærkninger til de foreslåede ændringer af ophavsretslovens § 48, stk. 2.

Til nr. 15

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 70, stk. 3, henvises til ophavsretslovens § 17, stk. 3, i stedet for til stk. 4, samt at der henvises til de bestemmelser, som foreslås indsat i §§ 17 a-17 d.

Henvisningen til stk. 3 i stedet for stk. 4 er en konsekvens af, at den nuværende § 17, stk. 3, foreslås ophævet, hvorfor bestemmelsens stk. 4 i stedet bliver til stk. 3.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at en fremstiller af fotografiske billeder ikke vil kunne modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Det bemærkes i den forbindelse, at de omfattede værker, jf. forslaget til § 17 a, stk. 1, kun omfatter tilhørende illustrationer, og ikke fx individuelle fotografier. Dette vil fx være relevant, hvis et fotografisk billede anses for at være en "illustration" i henhold til forslaget til § 17 a. Fremstillere af fotografiske billeder vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c. Ophavsretslicensnævnet vil have kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom.

Henvisningen til § 17 d medfører, at også en fremstiller af et fotografisk billede kan indgive en anmodning om oplysninger efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Til nr. 16

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 71, stk. 5, henvises til de nye regler, der foreslås indsat i §§ 17 a-17 d.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at en fremstiller af kataloger m.v. ikke vil kunne modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Fremstillere af kataloger m.v. vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c. Ophavsretslicensnævnet vil have kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom.

Henvisningen til § 17 d medfører, at også en fremstiller af et katalog m.v. kan indgive en anmodning om oplysninger efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Til nr. 17

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 72 indsættes et stk. 2, hvoraf det fremgår, at §§ 17 a-17 d finder tilsvarende anvendelse på pressemeddelelser, jf. stk. 1.

Henvisningen til §§ 17 a-17 d medfører, at en modtager af pressemeddelelser ikke vil kunne modsætte sig fremstillingen, overføringen, tilrådighedsstillelsen, spredningen eller udlånet af tilgængelige formater i medfør af forslaget til § 17 b. Modtagere af pressemeddelelser vil kunne have krav på kompensation inden for rammerne af § 17 c. Ophavsretslicensnævnet vil have kompetence til at afgøre eventuelle tvister herom.

Henvisningen til § 17 d medfører, at også en modtager af pressemeddelelser m.v. kan indgive en anmodning om oplysninger efter forslaget til § 17 d, stk. 2.

Til nr. 18

Forslaget medfører, at der i ophavsretslovens § 75 d, stk. 1, henvises til de nye regler, der foreslås indsat i § 17 b.

Dette medfører, at Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47, stk. 1, på begæring kan pålægge en rettighedshaver, som har gjort brug af de i § 75 c, stk. 1, nævnte effektive tekniske foranstaltninger, at stille sådanne midler til rådighed for en bruger, som er nødvendige for, at denne kan drage fordel af ophavsretslovens § 17, stk. 1, og § 17 b. Imødekommer rettighedshaveren ikke pålægget inden 4 uger fra nævnets afgørelse, kan brugeren uanset bestemmelsen i § 75 c, stk. 1, foretage omgåelse af den tekniske foranstaltning. Bestemmelserne i 1. og 2. pkt. finder kun anvendelse i forhold til brugere, som har lovlig adgang til værket eller frembringelsen m.v.

Til nr. 19

Bestemmelsen har til formål at gennemføre Marrakeshdirektivets artikel 3, stk. 4.

Forslaget medfører, at ophavsretslovens § 75, stk. 3, ikke finder anvendelse, når der udnyttes tilgængelige formater i medfør af de foreslåede §§ 17 a-17 d. Dette betyder, at Ophavsretslicensnævnet kan pålægge en rettighedshaver at stille midler til rådighed i medfør af ophavsretslovens § 75 d, stk. 1, også i de tilfælde, hvor rettighedshaveren stiller værker og andre frembringelser m.v. til rådighed via online-tjenester på kontraktmæssige vilkår.

§ 2

Det følger af forslaget, at loven træder i kraft den 11. oktober 2018, hvilket er den sidste dato for gennemførelse af direktivet, jf. direktivets artikel 11, stk. 1. Efter lovens ikrafttræden vil forslaget gælde, herunder for tilgængelige formater som allerede er blevet produceret af personer med syns- eller læsehandicap eller bemyndigede enheder. Dette betyder fx, at hvis Nota allerede har fremstillet et tilgængeligt format efter de gældende regler, så vil Nota ikke være nødt til at fremstille formatet igen efter de nye regler er trådt i kraft.

§ 3

Forslaget medfører, at loven ikke finder anvendelse for Færøerne eller for Grønland. Forslaget kan dog sættes helt eller delvist i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger. Dette betyder, at Nota m.v. som udgangspunkt ikke vil kunne fremstille, overføre, stille til rådighed, sprede eller udlåne tilgængelige formater til gavn for personer med syns- eller læsehandicap i Færøerne og Grønland, medmindre dette er tilladt efter lovgivningen i disse lande.